

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT
FELELŐS SZERKESZTŐ

VICSAY LAJOS

Állami polgári iskolai tanár

TARTALOM

Augusztus

Vicsay Lajos: A legnagyobb nemzetnevelő.
— Jártas Róza: Magyar lányok szentévi szózata. (Vers.) — Jártas Róza: Magyar ifjak szentévi szózata. (Vers). — A Hymnus költőjének emlékezetére. — Pósa Lajos: Kölcsey. (Vers). — Az Országzászló előtt. — Barcsai-Fehér Géza: A magyar lobogó. (Vers.) — Gyökössy Endre: A mi zászlónk. (Vers). — A magyar zászló. — Mohos Sándor: Új szempontok az osztályozásnál. — Ormos Géza: Az iskolába lépő gyermek nevelése. — Tanítások — vázlatok. — Fogasi Márton: Aktualitások a tanításban. — Komáromi Géza: A magyar nyelv védelmében! — Molnár Sándor: Magyar nyelv (Vers). — Mesedélután. — Móra László: Az aradi Tizenhárom. (Ének). — Kozma Andor: A magyarok szimfóniája. — Halász Mátyás: Szülői értekezlet az első osztályban. — Ismeretterjesztő előadások.

1938

IV. évfolyam.

6. szám.

KIADÓHIVATAL:

Szeged,

Kálvária utca 5.

Szerkesztőség : Madách utca 17.

Előfizetési ára egy évre 6 pengő

1938 augusztus 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

T A N Ü G Y I F O L Y Ó I R A T

Kiadóhivatal: Szeged, Káivária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17

A legnagyobb nemzetnevelő

Első szent királyunk ünnepi esztendejét éljük. Emlékét nemcsak a kilencszázados magyar állam és királyság őrzi kegyelettel nemzetünk s a világ történetében, nagyszerű kezdeményei és alkotásai — oktatásügyünk elindítása, népünk erkölcsének európaivá szelidítése, a magyarság behangolása a nyugati műveltséget hordozó népek koncertjébe — szükségesé teszik, hogy a magyar nevelésügy is megemlékezzék róla e jubileum alkalmával. Mert Szent István emlékét büszkén őrzi a magyar neveléstörténet is, amelynek első és legnagyobb alakja lett nagyjelentőségű elméleti és gyakorlati nemzetnevelő-tevékenysége által.

Ki volt Szent István?

Korának távlatában tekintve a legmodernebb, szinte forradalmi gondolkozó, uralkodó s nevelő-egyénség. Amit a még alig egy százados pogány Magyarországból formált, amit örökül hagyott késő utódaira, az a maga korában kétségtelenül a modernség szellemét képviselte úgy az államélet, mint egyházi, hadseregszervezés, közigazgatás s a nevelésügy szempontjából egyaránt.

Szent István nemcsak első királya volt a magyarságnak, hanem történelmi mértékkel mérve is első igazi megtestesítője a haladó és haladni akaró, de külön lelkeségét és államiságát mindig megőrizni tudó nemzetnevelőnek. Az ő lelke szólalt meg történelmünkben mindannyiszor, valahányszor a haladás szelleme legyőzte a maradiságot és tétlenséget, az ő Jobbja az, amely előre igazítja a történelem óramutatóját, valahányszor végzetes vakhit akarja megállítani felettünk az idők járását. De az ő nagy szelleme áll őrt felettünk akkor is, amikor olyan gondolatokat akarnak hozzánk becsempészni, amelyek államának jövőjére veszedelmesek, nemzete lelkének idegenek.

A Kárpátok-medencéje a IX. század végén került a magyarság birtokába. Megszerzése s uralmának biztosítása Árpád érdeme.

Az új hazában azonban tovább is époly félnomád életet éltek eleink, mint azelőtt. A törzsek nemzetségek szerint oszlova tágas földeken, sátoztáborokban tanyáztak, télen a vizek mellett, nyáron a közeli magasabb dombvidékeken. Sátraik körül szláv szolgálók művelték a földet, míg a távolabbi részek szlávjai adót fizettek számukra. Így a ráérő magyarság tovább folytatta harcias életmódját s rettegett a félszázadnál tovább állandó kalandos hadjárataival a román-germán világot, amit annak megosztottsága tett éppen lehetővé. Mikor azonban a nyugati császárság trónjára a karolingok helyébe a műveletlenebb, de erőszakosabb szász dinasztia lépett, amely csakhamar megteremtette az egységet, elkövetkezett a magyarság számára a történelmi pillanat, amelyben választania kellett a pusztulás vagy eddigi életmódjának, műveltségének feladása között. A félelmes hunok és avarok emlékét felidéző magyarok, Európa lovas rémei, most az új erőre kapott déli, bizánci és a nyugati, német császárság közé ékelve, szűk határaik közé szorulva várták a bizonytalan jövőt. Hiszen csak császári jel kellett, hogy a szomszédságukban magasra törő új hatalmi alakulások keresztes hadjáratot indítsanak az Európa közepére szakadt pogány magyarság ellen.

A válságos időben és helyzetben csak olyan kiváló államférfiak segíthettek, mint Géza s annak fia, István.

A Nyugathoz kapcsolódás sorsdöntő választását Géza határozta el, amivel megmentője lett a magyarság Közép-Duna-i országának. Míg azonban ő csak irányt jelölt s megindította a magyarság nyugatra fordulásának folyamatát, a nyugathoz tartozás lényeges, lélekkel történő világtörténelmi fontosságú tényét fia, István volt hivatva végrehajtani.

Az ősi hagyományok és európai eszméáramlatok között vívódó Géza fejedelemmel keresztény hitre tért, de pogány erkölcsű atyjával szemben István szíve-vére-érzése szerint igaz magyar, de már egész lelkével keresztény férfiú volt, aki apja politikai célzatu kezdeményezését **világnézeti alapon** folytatta s fejezte be.

Az ő kereszténysége már nem külső máz, hanem mélyen átélt lelki élmény; európai gondolkozása nem forma, hanem benső lelki szükséglet; nyugati tájékozódása nem politikai célszerűség, hanem eleven nemzetpolitikai hitvallás lett. A hit és meggyőződés erejével fogott nagy történelmi feladata megoldásához, ami egész embert, kiváló nemzetnevelőt kívánt.

Eszményképe, példaképe, akit minden cselekedetében követett: Krisztus volt, az emberiség legnagyobb nevelője. Ezzel a nagy eszményképpel lelkében vállalkozott arra, hogy népének, nemzetének vezére, tanítója, nevelője, Istentől küldött s különös képességekkel megáldott törvényszerzője, reformátora legyen.

Szent István nagy egyéniség volt, aki érezte erejét, felismerte küldetésének hivatását. Mindezek mellett megvolt benne a nemzetnevelőnél annyira szükséges felelősségérzés is, amely komoly s elszánt akarattal párosult. Egész lelkének középpontjában pedig mélységes s meggyőződésen alapuló hite állott.

Éppen mert lelke legmélyéig vallásos volt, tudta, hogy az élet nem alkuszik s nem kegyelmes elnézések sorozatos ténye, hanem hatalom és erő, szenvedélyes mélység, amely annál nagyobb, tökéletesebb és megoldottabb, minél jobban telt Istennel, minél jobban Istenben és Istentől él. Tudta, hogy az élet nem tűr elavultságot s olyan multat, aminek nincs többé lelke. Ezért a meglátott és megélt cél hatalma feszítette minden akarását, ami előtt nem volt megállása a gyengeségnek s elég merész volt elindulni új utakon, amelyek népének boldogulásához vezetnek.

Nem könnyű feladat az ő sokrétű és sokoldalú egyéniségét elemeire bontani, de így vált igazán nemzete tanítójává, nevelőjévé. Egyháza szentnek, népe jónak, bölcsnek, hősnak, nagyak tiszteli.

Néhány mozzanat eseményekben gazdag életéből. Fia, szemefénye meghal és a királyságának vesztett reményét gyászoló, országa, népe jövőjéért aggódó királyt látjuk magunk előtt. Tehetetlennek vélik, életére törnek Vászoly hívei: ám ő Isten kezében tudja magát, megbocsát a merénylőnek, Vászolyt megbünteti, de nem fővesztéssel, mint az korában szokásos volt, fiait pedig futni hagyja. Szenvadni úgy tud, mint a bibliai Jób, s amikor minden nagy utódjának sorsa rajta teljesedik be elsőnek: méltó utód nélkül, gyermekei veszte miatt a reménytelenség keserű poharát kénytelen megízlelni, nem törik meg hitében és reményében, — országát, melyet isteni irgalommal kormányzott, a Magyarok Nagyasszonyának ajánlja fel. A csapások megviselik, de lelkét szét nem zuzzák. Arcáról az amugy is ritka mosoly is eltűnik s úgy áll a forgandó szerencséjű világban, mintha Krisztus ítélőszéke előtt volna.

Életmódja maga is tanítás: Krisztus-hirdetés a legjavából, a jó példa igehirdetése és apostolkodás. A fehérvári bazilikában gyakran látják őt padlóra borulva imádkozni. Egy nép sorsának intézőjét imádságba merülve látni — azt az érzést kelti, hogy nem elhamarkodva fog nagy és szent érdekekről dönten, hanem felsőbb világosságot keresve készül földi célorként is megfontoltan sikraszállni. Így csak azok tanítanak, akik saját életüket tárják mások elé.

Nemzetnevelő-nagyságának ékes bizonyítéka, hogy mindent az örökkévalóság szemszögéből ítél meg; még földi országának ügyeit rendezve és képviselve is eszerint cselekedett és küzdött mindig.

A hivatott nemzetnevelő lelkében hordja azt a képet,

amit a reábizott nevelendőből fejleszteni lehet és tud. Az ő nagy lelkében is ott ragyogott már Nagymagyarország képe, még mielőtt az földrajzilag is megvalósult volna. Egész tevékenysége, szüntelen harca arra irányult, hogy a szűk koncepciójú, a kismagyar gondolat nyomasztó keretei közül népét az egész világ tiszteletét kiváltó nagyhatalmi gondolatra vezesse. Bizonyára politikai szükségesség is volt, hogy sátorlakó és kalandozó népét szerves egységbe kényszerítse s szigorú fegyelemhez szoktassa, — de ennek elérésére nem az erőszak zsarnok eszközeit választotta, hanem sokkal mélyebben ható, átfogóbb erőt: azt a hitbeli meggyőződést és erkölcsi komolyságot, melyet Krisztus sugározott hűveire s amellyel emberfelletti feladatok megoldására vértet fel őket. Elgondolása szerint tehát az Egyházhoz való csatlakozás nemcsak új istentiszteleti formát jelentett, hanem sokkal tágabb életszemléletet, mint aminőt a kard és zsákmány vágya nyújtott és sokkal nagyobb önértetet és hatalmi tudatot, mint amelyet egy-két nyert ütközet jelenthetett, amelyet azután csakhamar ugyanannyi vere-ség követett.

Szent István emberi nagysága egészen és teljesen a Krisztus-követés heroizmusán nyugszik. Pedig mily nehéz, magános és hideg lehetett útja! Mint minden nemzetnevelőé, aki nem a márt és holnapot nézi, hanem messze századokkal tekint előbbre koránál. Akik között élt, azoknak lelkén még a messzi puszták gondtalan hajszája uralkodott. Lelke erős, bár érzi még, hogy meg-megrebben, meg-megsajdul a dolgok érintésére, de benne évszázadok dicsősége kísért, az élet lángja zug és a holtak továbbélő ereje jön közel a szívéhez.

Mennyi gyötrelmen vezetett át útja, amíg megértette, belátta, hogy népe vagy átveszi a keresztény eszméket és életformát — vagy elpusztul, szétforgácsolódik, más népekbe olvad s elveszti lelkét... Meglátni és átvenni, átélni és jövővé tenni az egész Európát újjáteremtő clunyi-mozgalom szellemének vezérgondolatát — ehhez hatalmas, küldetett lángelme és hittel telített egyéniség kellett.

Nemzetnevelő tevékenysége elé állított célkitűzése is mély vallásosságán alapszik. Alapgondolata a Kárpát-medence kulturális és politikai egységének megteremtése volt, amit a biztonságos elhelyezkedés és zavartalan belső élet biztosításával akart realizálni. Míg a kulturális egységet a nyugati keresztény közösségbe való teljes bekapcsolódás útján, addig a politikai egységet a magyar államélet új formáinak megalapításával igyekezett megalapozni, úgy azonban, hogy biztosítsa egyúttal a keresztény magyarság teljes szellemi és politikai függetlenségét. Más szóval: a laza törzsszervezetben élő s pogány hitben tévelygő magyarságnak új, keresztény nemzetállamban való összefoglalása lebegett előtte célként.

E nagy cél érdekében volt lelki ereje és bátorsága, hogy a már idejétmúlt, korszerűtlen intézményeket el-ejtse, módosítsa vagy megsemmisítse; helyesnek ismert új eszmék, korszerű rendszerek, idegen intézmények és szokások befogadására, átültetésére és meghonosítására. De éppen ilyen erős tudott lenni — nemzete érdekében — akkor is, amikor a maga elé tűzött nagy célok megvalósulását belső ellenállás igyekezett megakadályozni.

El merete tiltani az elszigetelődés oktan politikájának tápot adó ősi pogány hit gyakorlását; meg tudta semmisíteni a táltosok befolyását s volt ereje ahhoz, hogy a keresztény erkölccsel ellentétes pogány szokásokat gyökerükben kiirtsa.

A krisztusi hittel együtt befogadta országába a korszerű nyugati eszméáramlatokat is. Szívesen fogadta udvarában a keresztény gondolkozást, nyugati életformákat, európai műveltséget hozó jövevény vitézeket s a latin-germán szerzetes kultúrát terjesztő szerzeteseket, hogy népe tanuljon tőlük. Nem félt attól, hogy idegen közhatalmi és gazdasági rendszert, nyugati intézményeket és jogszokásokat ültessen át a magyar talajba, ha azokat céljának eléréséhez megfelelőnek és szükségesnek találta.

De nem gondolt soha azok szolgálai utánzására. Nemzetnevelő munkássága új hitet, új alkotmányt, új műveltséget adott a magyarságnak, — de nem rombolta le a bevált ősi intézményeket, nem irtotta ki az ősi jogszokásokat s nem szorította háttérbe az államalkotó magyar fajt.

A régi és kölcsönzött elemeknek harmonikus egybeolvasztása acélozta meg az európaivá lett magyar nemzetet, mely így a Keletről jött többi rokonnépek sorsát elkerülve, meg tudott küzdeni ezer esztendő minden viszontagságával s magát és államát mindig fenn tudta tartani.

Szent István kulturpolitikus volt a szó szoros értelmében, mert jól tudta, hogy a reá váró problémák megoldása előtt tisztáznia kell: mi korának követelménye nemzetétől, — s milyen törvények érvényesítésével teljesítheti nemzete a maga hivatását az európai népek közösségében. Gyakorlatilag ez azt jelentette: meg kellett teremtenie azon életfeltételeket, melyek mellett a magyarság ezt az új hivatását valóban teljesítheti.

Mi volt a magyarságra váró feladat? melyet tőle Nyugat és Kelet, Dél és Észak megkívánt? s amelyet legelőször Szent István ismert fel?

A magyar határokon találkozó keleti és nyugati, északi és déli erők folytonos egyensúlyozása, kapcsolatban a keresztény kultúra és a nyugati civilizáció védelmével és terjesztésével, — más szóval: az európai béke és egyensúly harcos és munkás szolgálata.

Kulturpolitikájának célja pedig az volt, hogy a magyar

nemzeti kultúra sajátos érdekeinek megtartása, továbbszármaztatása és fejlesztése által nemzetét a maga hivatásának minél tökéletesebb betöltésére képesítse.

Szent István valóban első és legnagyobb nevelője volt nemzetünknek. Ezzé tették őt: a krisztusi igazságba és a magyar jövőbe vetett rendületlen hit és bizalom; a keresztény erkölcsi eszmények és szellemi értékek meggyőződéses tisztelete; a nemzetpolitikai kérdések világos felismerése és helyes mérlegelése, tiszta kortudatán és helyes valóságérzésén alapuló biztos ítélete, merész intuiciója, szellemének rugalmassága és átfogó érdeklődése; a problémák megoldásában szigorú önkritikával párosult önbizalma és komoly hivatástudata, ebben gyökerező sugalmazó ereje és szuggesztív hatása, a könnyed tájékozódás és világos áttekintés képessége, lelkének ez az összetétele, egyéniségének ez a rendkívül sokoldalúsága avatták igazán nemzete nevelőjévé, s tették alkalmassá arra, hogy a válaszutra került magyarság korszerű problémáit, a nemzeti élet sorsdöntő kérdéseit sikeresen megoldhassa: hogy a magyar élet új, európai formáit megalapozza és a magyar nemzet politika útjait évszázadokra kijelölje.

Ezek a képességek tették őt nemcsak korának, hanem minden idők legnagyobb magyar nemzetnevelőjévé.

Nevelői elgondolásaihoz talán legjobban fiához, Imre herceghez intézett Intelmei ismeretével jutunk el, amelyben mint elméleti és gyakorlati nevelő áll előttünk. Intelmei-ről elmondhatjuk, hogy az első magyar elméből s magyar szívvvel alkotott nemzetnevelő gondolatokat magában foglaló komoly pedagógiai műalkotás.

Ebből a kiváló műből tudjuk, milyen szellemben kívánta neveltetni gyermekét s rajta keresztül egész nemzetét is.

Az Intelmekből kiáradó nagyszerű nevelési elmélet alapja a hit, amit az Institucio Morum beosztásában szemlélhetünk. A 10 részből álló mű első három pontja a hittel, illetve a hit megtartásával, az egyházzal s a főpapok tiszteletével foglalkozik. A negyediktől a 9-ig a világiakkal foglalkozik, hogy azután befejezésül a 10. pontban ismét a hitre, annak gyakorlására térjen vissza, mint ami alapja és betetőzője minden nevelői elméletnek.

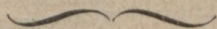
Az a Szent István, aki ezeket az intelmeket írta vagy sugalmazta, s aki olyan aggódó gonddal igyekezett művének viharálló voltát biztosítani, valóban jövőbelátó, nagy és bölcs nemzetnevelő volt.

A Magyarok Tündöklő Csillagának ezen emlékévében újra és újra magunk elé kell idéznünk őt, mint legnagyobb nemzetnevelőnket, hogy megismerjük és kövessük csodálatos nevelői erényeit, mély és tántoríthatatlan hitét, megalkuvást nem tűrő és ismerő erkölcsi felfogását, nagy szociális szeretetét, igazsá-

gosságát, amelyre országát építette s amivel biztosította fennmaradását.

Szent István egyénisége ma is tanít: hogyan kell a krisztusi életelveket megvalósítani a gyakorlati életben, a gondjainkra bízottak életében. Erkölcsi felfogása, családi életének szentsége és tisztasága, törvényeinek igazságossága, minden bajban segíteni kész felebaráti szeretete azok a drága értékek, amelyek a mi tőle reánk maradt drága örökségünk, melyeket megőrizni s tovább származtatni minden magyar nevelőnek ma is legnagyobb s legszebb kötelessége.

Vicsay Lajos.

Magyar Lányok szentévi szózata*

Aldott légy, áldott légy

Magyarok Hazája!

Aldott légy, áldott légy

Ezerév Határa!

Szent legyen minden rög!

Hegyek! Halom! Róna!

Sugaras ég nézzen

A Duna folyóba!

Vidám sziv, erős kar

Övja Árpád népét!

Nagyasszonyunk védje

István örökségét! —

Hit, Remény, Szeretet,

Piros, Fehér, Zöldje

Lobogjon magasán

Égről le a földre!

Szent István, Szent László,

Nagy Lajos királyok

Emlékét hű szívvél

A lelkünkbe zárjuk!

Mátyás igazsága, —

Rákóczi hűsége,

Maradjon örökké

Népünk dicsősége!

Szent Imre liljoma

Ifjainknak éke!

Szent Erzsébet, Margit

És Boldog Jolánta,

Legyen méltó utódjuk

Minden magyar lányka!

... Áldott légy! áldott légy

Magyarok Hazája!

Sérthetlen maradjon

Ezer év Határa!

Ragyogjon rá, ragyogjon rá:

Szabadság sugáral!

Jártas Róza.

* E költeményt bárki megzenésítheti.

Magyar ifjak szentévi szózata

Magyar szentévi hitvallásom!

... Magyar vagyok!
 Kifosztott! Megtépett! Szegény!
 A legeslegárvább: a föld kerekén.
 ... Fölöttem öldöklő
 Halálgép morajlik...
 Megcsonkitott Határinkra
 Gyászlobogó hajlik.
 Sötét, zugó felhők,
 Vihar! Orkánbőgés!
 Nemere korbácsán
 Őrjöngő földrengés!
 ... Vasmarokkal tépik,
 Tiporják szívünket...
 Porrá tipornák el
 Évezres hitünket!
 Fajtánkat pökdösi
 Vad pribékek átka!
 Gonoszság: mérgezett
 Nyilát belénk vágta!
 ... Mégis ... Uram! ... Mégis!
 Magyar vagyok! — végig!
 Ordítson s rugjon bár
 Poklok hada: égig!
 ... Magyar szívem égő,
 Aldoziati oltár!
 Minden vérző sebet,
 Uram! — Tefeléd tár!
 S ránküvöltő harcra
 Erőt — Tetőled vár!
 ... Mert, — ha visszaröppen
 Lelkem Magyar multba:
 Diadalmas lángja
 Lelkem is felgyújtja!
 — — — — —
 Előttem robognak
 Hősök milliói!
 Vérrel, könnyel szentelt
 Honom megvédői!
 ... Szent Királyok! Ifjak!
 Daliák! — Leventék!
 Ellenük hordait
 Sárkánvölő Gvörögyként
 — Sziklakemény karral —
 Poklokig levertek!
 ...Szent István... Szent László...

Nagy Lajos... hős Mátyás!
 Hunyadi... Rákóczi:
 Mind, mind: egy szent Zászló!
 — — S liljomok a zászlón
 Szűz Mária lánya:
 Hős, dicső, nagy lelkek
 Példátlan csodái!
 Szüzek... Nagyasszonyok...
 Erősszívű anyák...
 Mindegyiknek lelke,
 Tiszta honszerelme
 Égbe nyíló virág...
 Bűbajos képüknél
 Nekünk — meg kell állni!
 S tüzes akarat
 Tőlük el nem válni!
 De a lelkük-lelkét,
 Tiszta honszerelmét
 Szívünkbe kell zárnunk!
 Magyar Multnál szűbbet
 Sehol nem találni!
 ... Fölöttünk Te virrassz
 Nemzeteknek Atyja!
 Hisz, — hatalmas karod
 Multunkat mutatja!
 Hogy: — kövessük tovább,
 Rendületlen hittel
 Szent Őseink nyomát!
 ... Zughat hát a vihar!
 S poklok minden átka!
 Önvérünk közt Judást
 Még sohsem találtak!
 ... Téphetnek, vághatnak!
 Szűbb Jövőnk reményét,
 Lelkünkéből a latrok
 Sohse téphetik szét!
 Szent István Keresztjén
 Ég szemünk sugára!
 S kinok tengerén is,
 Vértanuk nyomán is,
 Cimerünk sugára;
 Magyar vagyok! mindig!
 Utolsó vércsöppig!

Jártas Róza.

A Hymnus költőjének emlékezetére

Ez év augusztus 24-én volt száz éve annak, hogy a magyarság nemzeti imádságává lett Hymnus költője megfáradt testét örök pihenőre tették a szatmármegyei kis Csekén lévő Kőlcsey-birtokon. Akkor tűnt el kortársai szeme elől, amikor eszméinek hatása a legelevenebb volt s a hírnév a legszebb fényben ragyogta körül nemes alakját. Mikor Wesselényi barátja haláláról értesült, szemét könny borította el s arcát kezébe rejtve így kiálott: »Nem közénk való volt!« Halálát Szatmár megye körlevélben tudatta Magyarország többi vármegyéivel, gyűlésterme számára pedig megfesttette arcképét. 1864-ben Szatmárt, majd 1897-ben Nagykárolyban emeltek szobrot emlékének, hogy ez is áldozatául essék a hazánkat szétdaraboló műveletlen ellenség dühének.

Egyik félbemaradt hőskölteményében írta:

Büszke magyar vagyok én, keleten nőtt törzsöke fámnak...

S mintha valóban egész élete a magyar nagyságokat akarta volna jellemezni, kevés olyan kiváló volt irodalmi és politikai életünkben, akít a sokféle mostoha körülmény annyira gátolt volna fényes szellemi adományai teljes kifejtésében, mint Kőlcseyt. Már gyermekkorában nagy csapások érik. Édesapját, a jómódu, középbirtoku, biharmegyei nemesembert, már hat éves korában elveszti; mindjárt atyja halála előtt himlőbe esik és félszemére megvakul; azonnal apja elvesztése után elkerül a szomorú szülői háztól és Debrecenbe viszik, ahol csak egy öreg cseléd viseli gondját, egy nádfödélű, kétszobás kis házikóban. Csak vakációra mehet haza az ősi birtokra, Almósra, vagy anyai nagyapjához, Bölöny Imréhez, a közép-szolnokmegyei (ma Szilágy) Sző-Demeterre, ahol született 1790 augusztus 8-án. Az anyai szeretet melegét sem soká élvezheti: még tizenkét éves s teljes árvaságra jut.

A sokféle bánat korán magába vonuló, mélabus gyermekké teszi, aki csak egyben talál vigasztalást: ha elbujhat könyvei közé. Kitűnő tanuló, aki nemcsak magyar és latin írókat olvas végtelen szenvedéllyel, hanem korán megtanul franciául, utóbb németül, és megismerkedik ezzel a két irodalommal is. Magát az iskola munkáját — amely neki lassu volt — nem kedveli. Debreceni diák volt, amikor első versét megküldte az akkori »irodalom atyjának«, Kazinczy Ferencnek (1808). Mint ismeretlen kezdő, sűrű bocsánatkérések között terjesztette mestere ítélete alá kéziratát. Kazinczy minden gyöngédsége mellett is kemény bírálatot mondott a szárnypróbálgatásról. Az

ifjunak rosszul esett a kritika, de szeretete nem csökkent mestere iránt: őt választotta pályája vezéricsillagául. Kazinczy mégis felismeri az ifjuban a tehetséget, ettől kezdve sűrűn leveleznek egymással, buzdítva, bírálva, oktatva őt.

A debreceni kollégium elvégzése után, 1810 elején Pestre kerül, ahol ekkor már szívesen fogadják Kazinczy körében. Itt, ebben a derűs, kedves írói körben érezte jól magát az ifjú Kölcsény. Felolvashatta előttük költeményeit, okulva észrevételeiken; eljárhatott a könyvtárakba, a könyvesboltokba, ahol sok jó művet összevásárolt.

Am Kölcsény életének ez a boldog időszaka csak egy évig tarthatott. Az ügyvédi tanulmányokhoz ugyanis nem volt kedve, ahhoz pedig, hogy mint független író éljen tovább a fővárosban, nem volt eléggé tehetős. Így azután kénytelen-kelletlen arra szánta el magát, hogy hazamegy Álmosdra gazdálkodni. Ott majd, azt remélte, marad elég ideje arra is, hogy folytathassa tanulmányait és tovább irogasson. Alig huszonegy éves, mikor a debreceni kollégium meghívását, amelyben jogi tanárnak hívták meg a főiskolára, — visszautasította, ettől fogva egész haláláig, rövid megszakításokkal, a falusi élet rabja volt, előbb Álmosdon, utóbb Csekén. Pedig semmit sem szomjazott jobban, mint a vele rokonlelkű és rokon foglalkozású emberek társaságát és barátságát s hogy külföldön is utazgathasson, világot lásson.

1829-ben új korszak nyílik meg életében, mely egy időre fölpezsdítette lelkületét. Szatmármegye tiszteletbeli aljegyzője lett, és ettől fogva csodálatos erővel és munkakedvvel veszi ki részét a szabadságharc előtti alkotmányos küzdelmekből, előbb csak a megye évnegyedes ülésein mondva szebbnél-szebb beszédeit, 1832-től pedig már a pozsonyi országgyűlésen emelkedett az akkori országgyűlési élet legjobbjai közé, miután a szatmármegyei rendek követté választották. Itt mondott jeles beszédei országos hírűvé tették nevét s már minden arra vallott, hogy a nemzet egyik leghivatottabb vezérét fogja benne tisztelhetni, — amikor politikai pályája hirtelen véget ért. Meggyéje az urbér ügyében olyan utasításokat küldött neki, melyek ellenkeztek meggyőződésével, ezért lemondott megbízatásáról. Így szakadt meg, már 1834 novemberében, fényesen indult politikai pályafutása. Még egy nagy munkába fogott, mely ugyancsak politikai jellegű volt: a hűtlenségi perbe fogott, báró Wesselényi Miklós védőiratába; de ez a műve is csonka maradt, mert időelőtt itt kellett hagynia e földi hazát, amely neki oly kevés örömet juttatott!

Kölcsény Ferenc többnyire német költőket olvasgatott s ezek hatása alatt költeményei tele voltak busongó han-

gulattal és szelid álmodozással. Hazafias költeményei a nemzete sorsán busongó magyar költőnek szívéhez szóló vallomásai; a mult fölemelő képei mellett megjelenik bennük a jelen sivársága és a jövő reménytelensége. Kölcsey Ferenc vérző szívvvel siratta hanyatló nemzetét s a hazafias kétségbeesésnek megdőbbentően komor hangjait hallatta. Halhatatlan költeményében, a Hymnus-ban (1823) visszapillant a magyarság zivataros multjára s Isten áldását kérte a nemzetre, mely megbűnhődte a multat s jövőndőt is. Esedezik, hogy jobb idő derüljön a magyarra. Az ősök boldog országban éltek, de bűneik miatt kegyetlenül sujtotta őket az ég s a csatavesztések, árulások, öldöklések, pártütések porig alázták a nemzetet. Így lett halhatatlan költeménye, a Hymnus a magyar nemzet imája, melyben a vallásos és hazafias érzés összeolvad a történelemnek napsugaras és viharos képeivel. (Kúnság mezeje, Mátyás kora, — a mongol és török pusztítás.)

Sok más neves költeménye közül híres erkölcstanító műve: a Parainesis (1837), amelyben a polgári kötelességek és emberi erények tükrét írta meg. Legszebb részei azok, ahol a hazaszeretetet dicsőítette. »Minden áldozat kicsiny ahhoz képest, — írja e sorokban, — miket a hazának kívánni joga van. Mindent, amit élted folyta alatt arcod izzadásában gyűjtöttél; mindent, amit lángoló szerelemmel fűztél magadhoz, javaidat, kincseidet, házadnépét és saját éltedet naponként és pillanatonként érette fel kell szentelned. Mert tudd meg, e szóban: *haza*, foglaltatik az emberi szeretet és óhajítás tárgyainak egész összessége. Oltár, atyáid által Istennek építve; ház, hol az élet első örömeit izleled; föld, melynek gyümölcse feltáplált; szülőid, hitvesed, gyermekeid, barátaid, rokonaid s polgártársaid: egytől egyig csak egészítő részei annak.«

Mint szónok is híres volt. Megkapóan jellemezte e szempontból Kossuth Lajos: »A tisztai követek asztalánál egy férfit állott, kinek halk szózata szent pietás ihletéseként rezgett végig a csontvelőkön. Egy erős lélek töredékeny test láncai között. Tar fejét őszbe vegyült kevés haj lengte körül; színtelen arcán ezernyi átvirrasztott éjnek tikkadtsága ült; egyetlen szemében a nemzeti mult s jelen bánata tükrözött. Szava tompa, mély és ércetlen, mint egy siri hang, melynek monoton egyformasága csak ritkán, csak az indulatok legfőbb hevében szállongott alá és lön még tompább, még ércetlenebb, még siriasabb, mikor aztán ököibe szorított jobbját emelve, a reá meresztett szemek előtt úgy állott, mint egy tulvilági lény, kinek szellemszavát, nem úgy, mint másét, az értekek segítségével, hanem közvetlenül lelkünk lelkével véltük hallani. És e siri hangra siri csendesség figyelmeztetett, melyet csak

az érzelmek villanyos kitörése szakasztott félbe.«

Pályájának második felét szónoki diadalai teszik fényessé. De emlékezetesek kritikai munkái is. Nevéhez fűződik a magyar műballadaköltés megalapításának dicsősége is. Ő írta meg az első magyar dramaturgiai tanulmányt is. Ehhez hasonló értékes drámaelemzést sok ideig nem tudtak felmutatni esztétikusaink. Részt vett a nyelvújítás nagy munkájában is s ki tudná itt részletezni sokoldalú tevékenységét, amit a magyar irodalom terein végzett, — de mindezek tanulságul szolgálnak arra, mily hatalmas munkaerő lakozott ebben a puritán jellemű, nagy hazafiban, aki, ha a sors olyan viszonyok közé engedte volna jutni, mint más népek nagy költőit, talán fényes betűkkel írhatta volna be nevét egész Európa műveltségtörténetébe. De a mi számunkra így is nagyra nőtt; nagyra nőtt ezernyi gondja és baja közt is, nagyra nőtt, mint önmaga panaszkolta, »a glédához kötötten« is — nagyra nőtt az álmosdi és csekei pusztaságban is!

Halhatatlanná...

Kölcsey

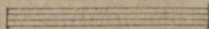
*Hányatott hazáját
Lángolón szerette:
Honfiúi gonddal
Virrasztott felette.
Tudta, hogy nyelvében
Él, virul a nemzet:
Védte, mint apostol,
A szép magyar nyelvet.*

*Két századok végkép
Elnyomni akartak:
Nemzeti imát irt
A szegény magyarnak.
Ott hangzik a bércen,
Ott a rónasíkon,
Hogy a lelkünk rajta
Lelkesedve sirjon.*

*Hófehér szent zászló
Lobogott kezében,
Magasan az égre
Tartotta keményen.
Csillagbetűkkel volt
Szárnyára himezve:
Minden igaz érzés,
Minden arany eszme.*

*Kölcsey sirjához
Járjunk el gyakorta:
Lángot vet onnan is
A haladó korra.
Aki csak áldást kért
Küzdő nemzetére,
Mondjunk ezer áldást
Porladó szívére.*

Pósa Lajos.

Az Országzászló előtt

— Ünnepi beszéd az Országzászlónál. —

A zászló tisztelete

Csonka hazánk sok-sok városában, községében ott áll ma már az Országzászló, hogy mindenki, aki előtte elmegy, felébressze és megerősítse a nemzeti zászló iránti tiszteletet. Azt kérdezhetné valaki, hogyan, hát nálunk szükség van arra, hogy a zászló iránti tiszteletre felhívja a figyelmet? Talán nem részesül itt a nemzet zászlója abban a tiszteletben, amely megilleti?

Ha szétnézünk a világban, azt látjuk, hogy éppen a művelt népek tisztelik különösen a nemzeti lobogót s általában a nemzeti érzés jelképes alkotásait, s azonnal hozzátéhetjük, hogy nemcsak a legyőzöttek mondott államok, hanem a győzők is. Így a világháborúból győztesként kikerült franciák, olaszok és angolok szinte versengenek egymással a nemzeti zászló iránti tiszteletben. A francia fővárosban, Párisban, ha az utcán katonacsapat vonul végig s előtte viszik a nemzeti lobogót, mindenki megáll s kalaplevéve tiszteleg a zászló előtt. Ugyanebben a városban nincsen templom, amelynek falában márványtábla nem hirdetné az arra járóknak s az idegeneknek, hogy kik azok, akik életüket adták a hazáért. S minden márványtábla a nemzeti zászló színeivel van koszorúzva.

Az olaszok fővárosában, Rómában a főtéren, a Capi-tóliumon ma is ott láthatók a hagyományra emlékeztető sas és farkasok, amely szerint a város alapítása azon a helyen történt, ahol Rea Silvia ikergyermekeit egy nőstényfarkas feltalálta és táplálta addig, amig egy pásztor rájuk nem talált s hazavive föl nem nevelte őket.

A hatalmas Anglia legnagyobb templomában pompás emlék áll a világháború »Névtelen hőse« emlékére, amely előtt tisztelegve megy el minden angol s közben kegyelettel gondol a hazáért elháltakra. A világháború befejezésének évfordulóján pedig az egész hatalmas angol birodalomban 2 percre megáll minden forgalom, a hajók a nyílt tengeren, a vasutak, a villamosok, a gépkocsik, kocsik és a járókelők ut közben, hogy lehajtott fővel áldozzanak a haza hőseinek s mindazok a szülők, akiknek családjában elesett hős van, e napon nemzeti színű szalagot viselnek keblükön.

Nálunk — fájdalom — mintha még nem volna kifejlődve a nemzeti zászló iránti tisztelet. Hányszor látjuk, hogy nagy nemzeti ünnepeinken csupaszak a házak s itt-ott lenget a szél egy-egy nemzeti zászlót. Ha valami nagy

ünnepe van a nemzetnek, városnak, külön fel kell szólítani a házak tulajdonosait, hogy lobogózzák fel házaikat.

Bizony, szomorú, de meg kell mondanunk nyíltan, hogy nálunk még nem elég erős a nemzeti öntudat érzése. Különösen nem az az ifjúságban. Éppen ezért jöttünk el ide, most, a tanév megkezdése előtt községünk Országzászlója elé, hogy példánkkal keltsünk figyelmet a nemzet szent jelvénye előtt, amely ma itt áll félárbócra huzva, jelképéül nemzeti gyászunknak.

Ez az Országzászló arra figyelmeztet bennünket, hogy vegyük fel a harcot a kishitőség ellen! Hányan vannak, akik azt mondják egyre: mit akarunk mi a világ többi nagy népe között, hiszen mi kis nemzet vagyunk! Bizony, meg kell mondanunk itt, nyilvánosan, nem igaz az, amit az ilyenek mondanak, ez nemzetrontó hazugság!

Vagy csakugyan olyan törpe, kicsi, utolsó nép volnánk, amilyennek a kishitűek mondják, gondolják nemzetünket? Ó nem! Bizonyítja ezt a tárgyilagos statisztika, amely azt mondja, hogy Európa 31 nemzete között a nyolcadik helyen állunk lélekszáma s 22 nemzet még utánunk következik! Miért hát a kishitőség, amikor a számok mást mondanak? Vagy gondoljunk csak arra, hogy a világháború után az alig 6 milliónyi cseh-morva nép birodalmat tudott magának alapítani! Ugyanigy az 5 és félmilliónyi szerbség megalkotta Nagyszerbiáját, amit ma Jugoszlávia néven ismerünk, vagy az alig 8 milliónyi románység megcsinálhatta »Nagyromániát!« Ha mindez igaz, pedig igaz, akkor miért esünk kétségbe mi, 9 milliónyi magyarok, azon, hogy kevesen vagyunk?! Nem igaz tehát az, hogy kis, törpe nemzet vagyunk!

De nézzük csak az 5—6 milliós holland vagy belga nemzetet: világpolitikai tényező lett, amelyet semmiféle világtörténelmi eseménynél számításán kívül hagyni nem lehet. Igen! Nem a lakosság lélekszáma, hanem a lakosság erős nemzeti érzése teszi nagyvá, hatalmassá a nemzeteket!

Gondoljunk csak a világtörténelemben nem egyedül álló maratoni csatára, ahol a tizezernyi talpig görög harcos szétverte a tizszerannyi perzsa sereget, amelyet nem a hazaszeretet mindennél erősebb érzése, hanem a zsold, a bér állított szembe az ellenséggel! Ugyanez az érzés élt honvédjaink szívében, mikor a Kárpátok gerincén feltartóztatták a számra sokkal nagyobb orosz »gőzhengert«.

Amilyen káros azonban azt hangoztatnunk, hogy kis, törpe nép vagyunk, éppen olyan kevésbbé volna célszerű, ha elbiznánk magunkat. Nem, ezt sem szabad tennünk! Hallgassuk csak, mit mondtak rólunk nagy elődeink. Zrínyi Miklós, a szigetvári hős halhatatlan dédunokája, a

szintén nagy hadvezér azt mondta: egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalóak!

Hogy értsük ezt? Ugy, hogy nemcsak számarányunknál, hanem műveltségünkénél fogva sem állunk hátrább sok nemzetnél. Vagy mutassunk rá azon tudósokra, akiket ismer és elismer az egész világ tudományos élete? Nem tudnánk itt őket, valamennyit felsorolni, csak a legnagyobbakat emlitjük fel ez alkalommal. Az egész világon elterjedt gyújtó feltalálója a magyar Irinyi volt, a gőzgép fejlődésének igazi előmozdítója a dinamó elvét feltaláló magyar Jedlik Ányos volt. A röntgenátvilágítást, amiről mindannyian hallottatok már, a szintén magyar Lénárt Fülöp találta fel. Vagy említsük itt a világhírű magyar tudósnek, Eötvös Lorántnak nevét, akinek készülékét használják ma mindenhol, ahol a föld mélyében rejlő kőolajat kutatják? Kandó Elek tudósunk villamos motorját nemcsak hazánkban, hanem Indiában s Braziliában is használják. A világhírű amerikai Ford gépkocsigyár vezetője a magyar Galambos, de a nemrég elhunyt világhírű felfedező, Edison leglelkesebb munkatársa is magyar volt, Tesla Ferenc. De nem folytatom tovább a sort, hiszen végelelthesen a magyar tudósok sora, bár mindnyájan tudjuk, hogy a magyar tudományos kutatóknak hirül sem áll olyan anyagi fedezet rendelkezésükre, mint más nemzetekben.

Vagy mutassunk rá világhíres íróinkra, költőinkre? Hát említsük meg akkor halhatatlan Petőfinket, kinek költeményeit ma már 44 nyelven olvassák és gyönyörködnek bennök! De ott van Jókai Mór, Mikszáth Kálmán is, kiknek regényeit szerte a világon olvassák. Madách Imre nagyszerű művét: Az ember tragédiáját most indítottuk el a világhír felé, mivel idegen országok versengenek előadásáért.

De a művészetek terén sem állunk hátrább más nemzeteknél. Vagy említsük itt a világhírű Munkácsi Mihályt, Benczur Gyulát, kiknek képei ma amerikai milliomosok szobáinak falát díszítik? A zenében ott látjuk az utolérhetetlen Liszt Ferencet, vagy a színházakban hol nem játszik a magyar származású Lehár Ferenc és Kálmán Imre zenés darabjait?

Utoljára hagytam, mert talán ezt ismerik a legtöbben közületek, a sportot. Vagy ki nem emlékeznék még a legutóbbi olimpiai játékokon elért nagy-nagy sikerünkre, amikor ott, a berlini küzdőtéren 51 nemzet legjobb fiai között mi, a kis népnek nevezett magyarság az előkelő harmadik helyet vívtuk ki magunknak, hátunk mögött hagyva az angolokat, franciákat, olaszokat, a sokmillió japán nemzetet.

Bizony, nem szabad elcsüggednünk ma sem, hogy csak 9 millió magyar testvérünk él most a magyar határok között! Igaza volt Zrinyi Miklósnak: Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalóak!

A magyar nemzet jelképe pedig nemzeti zászlónk, amely előtt állunk!

Mi a zászló, a lobogó? A szemnek egy darab selyem, de a léleknek több ennél, sokkal több! Nemzetünk, magyar hazánk legbecsesebb, legszentebb jelképe! Ahol a nemzeti zászló van: ott jelen van az egész magyar nemzet is! Ott volt a Kárpátok ormán ezer évig s hirdette a magyar élni akarást! Ott járt elől a harcokban, amikor Hunyadi János, Mátyás híres fekete serege élén vitték győzelemről győzelemre, de ott lobogott Szigetváron, Eger büszke vársáncán is, éppugy, mint a szabadságharc hős honvédainak sora előtt, vagy Budavár visszafoglalásánál... Ott lobogtatta a szél a tengeren, a magyar hajókon s azt hirdette mindenhol: Ne bánts a magyart!

Drága, szent jelvényünk! Hányan estek el alattad, védelmezésed közben! Hányan rohantak alattad s utánad száz halálba, amikor így kívánta a haza! Muzeumaink tele vannak tépett, rongyolt zászlókkal, de valamennyi szent nekünk, mert magyar testvéreink százai, ezrei ontották vérüket alattuk s értük: magyar hazánkért, értük, akik magyarok vagyunk!

Minden népnek, nemzetnek megvan a maga nemzeti zászlószíne. A mienk a legszebb talán valamennyi között: piros-fehér-zöld! Mit jelentenek e színek?

A piros, a vér színe eszünkbe juttatja a hazánkért s az európai népek békés életéért feláldozott tengernyi magyar vért, amely mindig hullott ezer év óta. A piros szín azt hirdeti a világnak, hogy ez a nemzet vértanu nemzet, fiaí vére, vértanuhalála tartotta fenn egy évezreden át! Azért piros a lobogónk színe, mert azok vére festette ilyenné, akik érte s alatta estek el!

A fehér szín azt a sok tiszta és szent áldozatot jelenti, amelyet a gondolat és eszmék hősei adtak hazánkért, az emberiség boldogulásáért. A fehér a magyar becsület színe, a makulátlan becsületé, amely soha nem tudott másként cselekedni, csak becsületesen!

A zöld az örök reménység színe. Hova is lett volna a mi szegény, annyit szenvedett nemzetünk a reménység nélkül, hiszen annyi kálváriát jártunk már egy évezred alatt. Ám a reménység mindig új szárnyakat adott népünknek, nem volt olyan Mohi, Mohács, Világos, amely után fel nem támadt volna a magyar. Ezért hiszünk rendületlenül a trianoni sirból való feltámadásban is!

Ime, erre tanít bennünket a magyar zászló! Egy év-

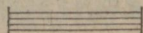
ezred tengernyi magyar vére, könnye, veritéke, önfeláldozó becsülete s törhetetlen reménysége néz le róla reánk! Tisztelettel legyünk tehát iránta, hiszen ezeréves multunkat, őseinket, saját magunkat tiszteljük benne!

Egy olasz hadvezér mondotta: A lélek erősebb a sorsnál! Azt jelenti ez, hogy hiába irták meg Trianonban halálos ítéletünket, hiába akarták sirba tenni az ezeréves Magyarországot, ha van még bennünk lélek, tüzes, Istenben bizó, hazánkat szerető igaz magyar lélek, akkor nem győzhet le bennünket soha senki s lesz még egyszer ünnep a világon, ott fog még lengeni a magyar lobogó a Kárpátok ormán s az Adria hullámain ringatozó magyar hajókon.

Ki lesz a vezérünk? Az a sok hős magyar, aki e zászló alatt adta életét hazánkért, értünk. Ott járnak előttünk ezeréves történelmünk halhatatlan hősei s ők vezetnek bennünket a végső diadalra!

Nemzeti lobogónk, járj előttünk mindig, mindenkor s mi hűen, őseinkhez méltón követünk Téged békében és harcban, két kezünk, eszünk munkájával s fegyverrel kezünkben, mert méltók akarunk lenni őseinkhez! Benned tiszteljük multunkat, általad küzdjük meg nagy harcunkat feltámadásunkért s Benned látjuk boldogabb jövőnket, amely újabb évezredek felé vezet!

Adja Isten, hogy úgy legyen!

A magyar lobogó

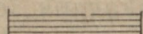
*Tudjátok, mi a magyar lobogó?
És rajta cimerünk: a négy folyó,
A hármas hegy és a Szentkorona?
Király fejét sem fedte szebb soha.
Tudjátok, hogy e zászló mit jelent,
Ha friss szellőben vígan messzi leng?
Tünet ezredévbe intő kéz mutat:
Nézd, magyar, nézd nagy, hősi multadat!*

*E zászló lengett sok, dicső csatán
Győzelmi jelként büszke vár fokán.
És mikor a vár elhullt, elveszett,
Rab magyar óvta fájó sziv felett.
Tudjátok, mit jelent, ha csüggedőn
Leejtí szárnyát kint a temetőn,
Ahol virágos hőssirok alatt
Apák, fiuk ezrei nyugszanak?*

Ugy nézzétek a magyar lobogót,
 Egy boldog nemzet büszke disze volt.
 Ma csonkaságunk fájdalmas jele,
 A szél a múltba sirva int vele.
 A négy folyóból csak kettő maradt,
 Rab nemzet él a hármass heggy alatt,
 Szent koronánk nagy elődök után
 Ma nem ragyog király fején Budán.

Mert végzetünk, hogy országunk felett
 Csapkodja hullámát nyugat, kelet,
 S mint örvénylő habokon hősi kar,
 Ugy küzdjön mindig újból a magyar.
 De csalavesztés, balsors, árulás,
 Mind próba csak, hős népem, semmi más.
 És hogyha újra fölcseeng: kard ki, kard!
 Naggyá teszi még Isten a magyart!

Barcsai-Fehér Géza.

• A mi zászlónk

Megáldott zászló, emeld föl fejed,
 Nézz szét szomoru országunk felett;
 Suhogtasd meg suhogó szárnyad,
 Röpdöld keresztül roskadó hazánkat;
 Állj meg elvesztett földjeink felett
 És hozz boldog üzenetet!

Megáldott zászló, szállj a Felvidékre!
 Kérdezd meg ott, hogy áldott-e a Béke?
 Kérdezd meg: ki az, ki most szebben él,
 Akinek jobb a nem-magyar kenyér?
 Kérdezd meg s a jóhírről visszavárunk:
 Van-e hübb testvér nálunk?

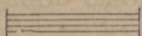
Megáldott zászló, délre is röpdülj,
 A büszke Bácska földjét szálld körül.
 Tudd meg, hogy a vidám fonókba'
 Magyarok ajkán szól-e még nóta?
 S milyen nagyra nőtt a balkáni gaz:
 És él-e még a hü vigasz?

Megáldott zászló, látogasd meg Erdélyt,
 Hol a magyar most ősi földjén vendég.
 Kiáltsd el kincses Kolozsvár fölött:
 Birják-e még a moldvai ködöt?
 Irtják-e, ki a küzdelemre gyatra?
 Várnak-e virradatra?

Megáldott zászló, gyere aztán vissza
 És szórj örömet ilthon házainkra.
 Mondd, hogy nem kell ott kés, parittyá, nyíl,
 Mert ember és föld hozzánk visszasír.
 S nagyobb erő a fájdalomnál nincsen,
 Győz gazságon, — bilincsen.

Megáldott zászló, ez a nép tied!
 Mindenki hű itt és alád siet.
 Halld hát az igaz esküt tőlünk:
 — Mig el nem jön a nagy idő, megőrözzük.
 S akkor, ha kell, — mi veled s te velünk! —
 Zászlónk, mindnyájan elmegyünk!

Gyököcssy Endre.

A magyar zászló

Magyar zászló, büszke, szép, háromszinű nemzeti lobogónk, üdvözlünk, köszöntünk; szeretettel, tisztelettel, hódolattal hajlunk meg előtted, mint édes hazánk drága, szent jelvénye előtt.

Látásodra csodálatos varázs száll meg minden igaz magyar lelket, kipirul az arc, a szem tűzben ég, a szivben lánggra lobban a honfiúi érzés, lássunk bár itt, a szűk határok között, avagy messze idegenben, tengereken túl, vagy tengereken innen.

Mert a hön szeretett édes haza képe elevenedik meg lelkünkben, ha látjuk bűvös hatásu színeid.

Benned látjuk az égbenyuló fenséges bérceket, a mélyen elterülő pázsitos völgyeket; a friss vizű forrásokat, a csörgedező csermelyt, a zord rengetegeket. Látjuk az ezüstös folyókat, az aranykalászos ékes rónaságot, a palotás városokat, a viskós falvakat, a muskátlis kicsi ablakokat s mögöttük a kedves szülőket, rokonokat, ismerőseket, jóbarátokat.

Látjuk a csendes temetőt, ahol meghalt kedveseink sirjai domborulnak s szemünk könnybe lábad... érez-

zük a hazát.

Látásodra elvonulnak lelki szemeink előtt a letűnt századok, egy évezrednek dicsőségben és szenvedésben tündöklő vagy gyászfátyollal bevont változatos eseményei, mert a te léted a nemzet történelmével összeforrt.

Ott lobogtál te fényben, dicsőségben, magasan a hős Árpádok harcaiban, ott a nagy Hunyadi rettentő küzdelmeiben, Mátyás király büszke táborában, amidőn Bécs várának ormán tündököltél s lobogva hirdetted szerte a világnak a magyar nagyságot, dicsőséget.

Ott lobogtál s a nemzettel együtt buktál — sirva emlegetjük — a gyászos mohi pusztán s a még gyászosabb Mohácsnál. Majd a szabadságharcok mezején lelkesítettél szabadságért buzgó őseinket, míg a »Nagymajtényi sikon letörött a zászló!«

1848—49-ben hős honvédek acélkezüben lobogtál, kik diadalról diadalra szálltak veled csodálatosan, míg az aradi várban — mert hű maradt hozzád mindhalálig — miattad halt az a tizenhárom hős mártirhalált.

A világháboru vérzivatarába rohanó hőseink keblükre ölelve vittek magukkal pántlikásan, virágosan, koszorúsan; te buzdítottad, bátorítottad, lelkesítettél őket, akik utolsó csepp vérükig, utolsó sóhajtasukig kitartottak melletted!

Mégis elbukott a nemzet! S lehanyatlásával magával rántott téged is. Lehullottál, mint a szárnyon lőtt madár. Dévény ormáról, Zimony tornyáról, a brassói Cenkről és Zobor hegyéről... Sárba tiportak, széjjeltéptek, meggyaláztak s eltiltották tiszteleted minden magyarnak! S ahol eltűntél, ott rabló hordák ütöttek tanyát s rab, üldözött lett minden igazlelkű magyar.

Elszakított területeinket gyászolja városunkban az Országzászló, amely félárbócra eresztve leng busan s várja a boldog pillanatot, amidőn megszólalnak a feltámadás harangjai, kürtjei és harsonái, s felrepülhet ismét méltó helyére, az árbóc tetejére, az esküre emelt kézbe.

Ma még — fájdalom — sötét gyászunkat hirdeti. De társai, amelyek a nemzetközi sportversenyeken aratott fényes diadalok után a világ nagy városaiban felszökő magyar nemzeti lobogók és a méltóságosan felhangzó Himnusz mégis a mi dicsőségünket, győzhetetlenségünket, élni-akarásunkat s feltámadásunk bizonyosságát hirdetik!

Lobogj dicső magyar zászló fényben, könnyben, gyászban! Boldog a magyar szív, ha lobogásod látja. S ti, gyermekek, kik itt álltok ez ünnepélyes percben, vessétek be jól szívetekbe e drága háromszint, hogy ki ne törülhesse onnan soha többé senki! Szeretettel, tisztelettel, rajongással, hódolattal hajoljatok meg mindenkor előtte, hiszen

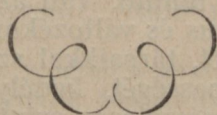
róla mosolyog le édes hazánk gyönyörű szép képe.

Ott lengjen előttek a tanulószobában, az iskola padjai között, künn a játszótéren és mindenütt, ahol megjelentek, gyujtsa lángra elméteket, erősitse izmaitokat, acélozza elhatározásokat, hogy a magyar ifjunak ne lehessen senki más a párja s hírét, nevét a világ csodálja, bámulja! Szent legyen a zászló mindig előttek, becsülettel, tisztességgel, hűen szolgáljátok utolsó csepp véretekig; be ne mocskoljátok, szégyent ne hozzatok rája!

Soha hűtlenül el ne hagyjátok, más, idegen zászló alá sohase álljatok, mert tudjátok meg, a hazát adja el az, aki zászlót cserél! Fűzzön össze, tartson össze benneteket a haza hű fiaival a zászló, hogy egyetértve, vállat a vállhoz vetve munkáljátok szorgalommal, kitartással a haza üdvét és boldogságát mindenkor.

Most munkára fel! De ha egyszer megharsan a harcok riadója, kibomlik a zászló s elhangzik a nagy szó: fel a szent háborúra; ne késlekedjete, száguldjatok alája, hogy felkerüljön dicső zászlónk ismét a Kárpátok ormára!

Ugy legyen!

»Magyar testvériség, nemzeti szolidaritás és kollektivitás, mindez, amit a politika annyiszor és annyi szóval követel, a legmagasabb, iránytadó szellemi atmoszférában csak ezen az uton valósítható meg: a néptől még ma is fenntartott értékeknek az egész nemzettestbe való átvételével, s ezen új, mindeniben megvalósítandó kulturán felépülő nemzeti közösséggel.«

Ez rövid és szabatos meghatározása a nemzeti gondolat érvényesítésének.

Szekfü Gyula.

Új szempontok az osztályozásnál

Az osztályozás kérdése talán egyidejű az iskolai tanítás történetével. Mindig bizonyos nehézséget okozott a tanulók rangsorba állítása, de különösen olyan általános szempontok felállítása, amelyek alkalmasak valamennyi tanuló produktumának, magatartásának összehasonlító le-
mérésére.

Köztudomású, hogy szinte ahány tanuló, annyiféle szempontot kellene figyelembe venni osztályozásuknál. Hányféle a tanuló? erre csak ujabban történtek alaposabb kutatások. Pedig maga az iskola, mint környezet (milió), szintén fejleszt ki bizonyos típusokat. Természetes, hogy ezek a típusok a veleszületett hajlam folytán fejlődnek ki, de viszont az is kétségtelen, hogy a tanulótársak, az iskola rendje, az iskolai élet s a tanítók egyénisége is hatással van erre a kifejlődésre.

Ha csak a tanulók tanulási készségét figyeljük meg s ezt az iskolai előmenetel mértékével mérjük össze, különféle típusokat találunk: jó tanulót, rossz tanulót, gyöngé tanulót. A gyöngé tanuló lehet szorgalmas, de gyöngé; tehetséges, de gyöngé tanuló. Van azután ugynevezett magoló, hasaló, ambiciózus és változékony.

A tanulók viseletét, társaikkal szemben tanusított magaviseletét, munkaképességét, kedélyét vagy más jellemvonásait tekintve, természetesen szinte végtelen sorát nyerjük a legkülönbözőbb típusoknak. De nem érdekes-e az is, hogy a »jó tanuló« fogalmát is másként fogják fel a tanítók, mint a tanulók. (Például a tanító általában így jellemzi a jó tanulót: az órán figyel, a magyarázatot megjegyzi, a közös munkában szíves-leléssel résztvesz, otthon rendesen elkészül, így jól felel, az órán jól viselkedik, stb. Ezzel szemben a tanulók másként ítélik meg a »jó tanulókat«. »A jó tanulókat igen jellemzi, hogy keveset tanulnak és mégis sokat tudnak. Ha elvégezték feladatukat, igen sokat játszanak vagy olvasnak.« Másik példa: »A jó tanulók sokat tanulnak és jól felelnek, vagy alig tanulnak és mégis jól felelnek. És érdekes, alig van, hogy jól ne feleljenek, mert a tiszta jelest viszi már az első bizonyítványa tovább.«)

Figyelemreméltó e szempontból a középiskolák számára ezidén kiadott új Tanterv, amely az osztályozásra nézve részletes szempontokat ad. Érdekes e kérdéssel foglalkozni, mert talán közelebb visz a probléma megoldásához más iskolatípusokban is.

I. A *magaviselet* elbírálásánál a következő szempontokat kell a rendelet szerint a jövőben figyelembe venni:

valláserkölcsei meggyőződés,
nemzethűség (hazafias magatartás),
jellembeli tulajdonságok (egyeseslelkűség, jóindulat, akarati fegyelmezettség, tisztelet tudás, stb.),

kötelességtudás és szorgalom,
magatartás az iskolában és az iskolán kívül,
a tanuló társakra gyakorolt hatás.

Fenti szempontból bírálva el a tanulókat, magaviseletből *jelest* az kaphat, akinek *valláserkölcsei meggyőződése, nemzeti érzése nyilvánvalóan erős, jellembeli tulajdonságaival, különösen nemeslelkűségével és tisztelet tudásával lársai közül kiválik, kötelességtudása és szorgalma mindig állandó, magatartása az iskolában és az iskolán kívül korának minden tekintetben megfelelő és társaira nemesítőleg hat.*

Jó érdemjegyet kap az a tanuló, akinek valláserkölcsei meggyőződése és nemzeti érzése kifogástalan, jellembeli tulajdonságai egyeseslelkűségét, akarati fegyelmezettségét, tisztelet tudását mutatják, kötelességtudása és szorgalma kielégítő, magatartása az iskolában és az iskolán kívül csak kisebb kifogásokra ad alkalmat, s a tanév folyamán legfeljebb egyszer részesült első fokunál nem súlyosabb fegyelmi büntetésben.

Az elégséges és az elégtelen osztályzat megállapításánál azután e követelmények fokozatosan enyhülnek.

II. De elbírálás alá esik a *tanulók rendszeretete* is, amelyből ezentúl szintén érdemjegyet kapnak.

A *rendszeretet elbírálása* a következő szempontok szerint történik:

a tanuló *testi gondozottsága,*
ruhájának gondozottsága,
könyveinek, író- és rajzszerzeinek gondozottsága,
dolgozatainak és rajzainak kiállítása,
iskolábajlásának pontossága,
a reábizott (például hetesi, stb.) teendők elvégzése.

E szempontok figyelembevételével *jeles* érdemjegyet kap az a tanuló, aki a felsorolt *valamennyi szempontból teljesen kifogástalan; jót,* ha a felsorolt szempontok közül kettőből, esetleg háromból kisebb kifogás alá esik, *elégségest* kap az a tanuló, aki a minősítő szempontok közül háromnál többől esik kisebb, vagy egyből súlyosabb kifogás alá.

Megemlítjük még, hogy a rendszeretettől kapott osztályzat nem befolyásolja az általános tanulmányi eredmény elbírálását.

III. Az *általános tanulmányi eredmény elbírálása* a következő szempontok szerint történik:

*a tanuló tárgyismerete,
felfogó- és ítélőképessége,
érdeklődése és figyelve,
kifejezőképessége,
önállósága,
kötelességteljesítése.*

E szempontok figyelembevételével *jeles* érdemjegyet nyer a tanuló, ha az iskolai közös munkában különösen nagy figyelmet és érdeklődést mutat, otthoni feladatát állandóan és legnagyobb részt segítség nélkül végzi, az osztályban már feldolgozott anyagról szóban és írásban bármikor kiválóan és jó magyarsággal számot tud adni, a feldolgozott anyag írásbeli vagy szóbeli önálló helyes alkalmazásában nehézsége nincs, kötelességtudása tanuló-társaira jótékony hatása.

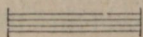
E szempontból jó érdemjegyet kap a tanuló, ha az iskolai közös munkában figyelemmel és érdeklődéssel vesz részt, ha otthoni feladatát jól elvégzi, az osztályban már feldolgozott anyagról szóban és írásban számot tud adni és azt némi segítséggel helyesen alkalmazni is tudja, kifejező készségében csak kisebb hiány mutatkozik s tanulmányai folyamán kötelességtudásáról bizonyítékot nyújt.

Elégséges érdemjegyet kap a tanuló, ha az iskolai közös munkában részt vesz, otthoni munkáját lényeges részeiben elvégzi, a már feldolgozott anyag lényeges részeiről szóban és írásban számot tud adni, de ismereteit csak segítséggel tudja alkalmazni, írásbeli dolgozatainak érdemjegye legalább felerészben elégséges.

Az általános tanulmányi eredmény megállapítása a jövőben a magaviselet és az összes tantárgyak érdemjegyeinek figyelembevételével történik s eszerint kitűnő lesz az a tanuló, akinek minden jegye jeles; *jeles*: akinek legfeljebb egy érdemjegye jó, a többi jeles; *jó*: akinek legfeljebb egy érdemjegye elégséges, a többi ennél jobb; *elégséges*: ha két vagy több elégséges osztályzata van, de négyese nincs, s végül *elégtelen* az, akinek egy vagy több tantárgyból négyese van.

Bár ez a rendelet kizárólag a középiskolák számára vonatkozik, mégis úgy gondolom, hasznos utbaigazítást ad más iskolafajok nevelői számára is annál is inkább, mivel tudtommal itt történik először tüzetesebb meghatározása az egyes érdemjegyek elbírálásánál követendő szempontoknak.

Mohos Sándor.

Az iskolába lépő gyermek nevelése

Nemrégiben egy igen értékes cikket olvastam valamelyik nevelésügyi szaklapban arról, hogyan neveljük az iskolába lépő gyermekeket. Sokáig elgondolkoztam akkor a dolgon, eszembe jutott az én iskolábalépésem azóta is lelkemben élő élménye, ott láttam magam újra ügyefogyottan a nagy iskola folyosóján a többiek között s úgy éreztem magam, hogy most zárult be mögöttem egy szép, kedves világ s most itt állok az ismeretlen, a nekem anynyira idegen új világ előtt, annak kapujában.

Azóta már a magam tapasztalatából tudom, hogy a nevelői munka egyik legnehezebb része az iskolábalépő tanulók összeszoktatása, megszoktatása. Mikor át vesszük az osztályt, tisztában kell lennünk a céllal, amit el szeretnénk érni s az eszközökkel, amelyek rendelkezésünkre állanak. Szinte azt mondhatnám, csak az a nevelő felel meg igazán nagy hivatásának, aki nevelői eljárásában mindig tervszerűen dolgozik, bár azt a tanulók előtt mindig elleplezni igyekszik. A nevelő munkája öntudatos viszont csak akkor lehet, ha teljesen és helyesen ismeri tanítványai egyéniségét és a rájuk ható környezetet és hatásokat. Ha ismeri a gyermek lelkiállapotát, akkor mindig meg tudja ítélni a saját és tanítványa tevékenységét is.

Mi a nevelés? A jövő előkészítése, a magunk eszményeinek átvitele másokba, a jövőbe. Nem egyetlen cselekvés csupán, hanem azok egész sorozata, ezernyi gond és apró figyelem, gondoskodás, szoktatás, tanítás, művelés s ezt az ezerféle tevékenységet a cél gondolata egyesíti. Nagy és szent dolog tehát, mert része az emberi fejlődés egész folyamatának, s tudatos beavatkozás ebbe a folyamatba oly célból, hogy ezt előmozdítsuk és irányítsuk.

Ezekkel a gondolatokkal telve mosolygó arccal és derűs lélekkel menjünk be új tanulóink közé. Az első pillanatban csupa új, idegen arcot látunk, hiszen negyven-hatvan családból kerültek össze itt, az iskola falai között. De milyen nagy különbség van közöttük szülőik társadalmi állása szempontjából is. Az erdész gyermeke együtt ül az utkaparóéval, a tanító fia mellett az özvegy mosóné gyermeke huzódik meg és így tovább. S ezeket kell nekünk nevelni most négy, hat éven át, még hozzá együtt s nem külön-külön!

A gyermekek arcán is csupa feszült várakozás, kíváncsiság tükrözik. Mind reánk néz s tőlünk várja a közelledést. Végignézünk soraikon. Eszünkbe jut a saját gyermekkorunk s első jó tanítónk arca, aki reánk mosolygott

mindig derős szép szemével s már szent is volt a béke: egyszerre megnyíltak a gyermekajkak, de a szívek is. Nos hát fel a fejjel! Jó kedvvel, derős szívvvel lássunk munkához mi is! Nem mondom, hogy mindig feltétlenül nevetessük meg a gyermekeket, viszont jó, ha minden alkalmat felhasználunk a jókedv felderítésére. Mosolyunk mosolyt fakaszt a gyermekarcon is s jó hangulatot terem az osztályban. Ez már jó jel, kezdődhet a beszéd.

Közéjük lépünk s természetes, apai hangon kérdegetjük őket. Az azután tőlünk függ, milyen lesz a beszélgetés viszonya köztünk s tanulóink között. Az egymás közötti beszélgetésben megkivánjuk, hogy azonnal tegezék egymást, s jóindulattal, baráti érzéssel legyenek egymás iránt. Az ismerősök, rokonok közötti jóviszonyt felujtjuk, s megerősítjük, az idegeneket pedig megismertetjük egymással.

Azután valami kis játék következhet, itt jobban megnyilatkozik egyéniségük. Most nyílik jó alkalom, hogy tanulóinkat testvéri közösségbe neveljük, amivel megkezdjük az iskolai s ezen át a nemzeti közösségbe való nevelés térszerű folyamatát.

Az első szünetekben közöttük maradunk. Azonnal észrevevesszük a különféle csoportokat, a készülődő elkülönülést. Közbelépünk s újra összekeverjük a csoportokat, hogy a régi barátok és ismerősök magukhoz öleljék az ujakat.

Az osztály fegyelme bizony lassan alakul, ezt csak végtelen türelemmel teremthetjük meg. De a jó nevelő a maga nyugodt természetével, mindent észrevevő figyelmével, szeretetével, tekintélyével és jókedvével mosolygós otthonná tudja varázsolni az osztályt, amelyben csakhamar magától értetődő lesz a gondolat, hogy csak az egész osztály példás viselkedése tűnik fel az iskolában.

Természetes, hogy az iskolában fegyelemnek lell lenni s annak mielőbbi elérésére minden erőnkkel törekedni kell. De amikor az iskolábalépő tanulók között vagyunk s őket szoktatni akarjuk, akkor nemcsak a jelennek, hanem a jövőnek is dolgozunk s amikor nevelési módszereinket alkalmazni akarjuk, ismernünk kell a tanulók cselekedeteinek mozgató indítékait is.

Mivel népes osztályokban igen nehéz a gyermekek alapos megismerése, ajánlatos, ha lehetőleg már a második vagy harmadik héten megbeszélésre hívjuk be a tanulók szüleit. Itt azután mondjuk meg a szülőknek, miért kértük be őket s iparkodjunk rábírnivalamennyiöket, hogy a saját és gyermekük érdekében mondjanak el minden jót és rosszat gyermekükről, mert az eredményes nevelés érdekében erre feltétlenül szükségünk van. Ezzel azután

mintegy utmutatást adunk a szülőknek arra nézve, hogy a szülői ház és az iskola munkájának feltétlenül egybehangzónak kell lennie. ✱

Igy alakul ki lassanként az osztály végleges rendje. Új tanulónk a közös élet számtalan megnyilatkozásán keresztül érzik az iskolai nevelés hatását és következményeit. Néhány hét alatt aktív kis embereket nevelhetünk belőlük, akik mindenkor készek a cselekvő, testvériesen együttérző munkára. Tanító és tanuló így talál rá egymásra s ezzel az életközösség kialakult. Érdeklődés és rokonszenv fejlődött ki, a szeretet és egymás megbecsülésének csirái mutatkoznak. Jókedv és vig kedély uralja az együttlétet s a kis gyermekek cselekvései a játékból és szórakozásból fokozatosan felelősségteljes cselekedettké válnak.

Ha az osztály képe már kialakulóban van, akkor kiosztjuk a tisztségeket. A gyermek lelke telve van a cselekvés és szereplés vágyával, kívánja a formaságokat. Mindenki szeretne valami megtisztelő megbízást kapni. Az ambíciókat lehetőleg megjutalmazzuk, viszont a felügyelőnek vagy egyéb tisztesnek hibátlannak, mindig makulátlannak kell lennie, mert ha valami hiba esik működésükben, elveszünk megbízatását.

A legfontosabb nevelőeszköz azonban itt is a tanító egyénisége és példaadása. A kellemes külső, a megnyerő hang és modor, a barátságos beszéd, egyszer a komoly, máskor az ünnepélyes, méltóságos viselkedés, állandó és hatásos eszköze a nevelésnek. A tanulók rólunk is véleményt alkotnak s az általuk otthon előadottak alapján a szülők is. Nyugodt modorban, önuralommal, átgondoltan és zökkenő nélkül végezzük munkánkat, de ha szükséges, legyünk erélyesek. Ez becses segítője a fegyelemnek.

Mindnyájan tapasztaltuk, hogy az a kis társadalom, mely a négy évi céltudatos nevelés eredményeként kialakul, a bajtársi együttérzésnek s a magyar sorsközösség vérréválásának igen szép példáját mutatja.

Természetes, hogy az elmondottakon kívül még százféle mód áll rendelkezésre, amikkel célunkhoz közelebb juthatunk. Ezerféle apró jelenségből tevődik össze az a teljes embert kívánó, de gyönyörű munka, melyet tanításnak és nevelésnek nevezünk.

Igaz, hogy nem mindig nyeri el munkánk megérdemelt jutalmát, hiszen a szülők legtöbbje csak a bizonyítvány alapján ítél róla, különösen azok, akik egész éven át felénk se néznek. De lehet-e nagyobb jutalom a tanítványi hála fel-felcsillanásánál vagy annál az érzésnél, amelyet a jól végzett munka után érzünk, amikor hálát adva a jó Istennek áldó segítségéért, úgy érezzük, nyugodt lélekkel állhatunk elébe?

Ormos Géza.

Tanítások — vázlatok

1938. OKTÓBER 2. HETE.

Természeti és gazdasági ismeretek

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A szőlő és a szüret.

Nevelési cél: A gazdasági érzék fejlesztése, a borkezelés tudatossá tévése.

Szemléltetés: Szőlő, szőlőfürt, bogyó, szőlőkacs.

Kísérlet: Különféle sulyok akasztása egy szőlőkacsra; hamvas szilva, egy kisebb tál víz; erjedésben lévő kevés must, gyűjtőszál; próbacső, 2 dl erősebb bor, üvegcső, egyfuratu dugó, drótháló.

Alkalmazás: Egy fél kg szőlőből mustot készítenek s megfigyelik a tanultakat (erjedés).

Megfigyelésre utalás: a szüret, a must erjedése.

Vázlat.

- I. Érdeklődés keltés. a) A tanult anyag számonkérése.
b) Élmény-nyújtás.
c) Célkitűzés.
- II. Tárgyalás. 1. Miért van a szüret ősszel?
2. Miért karózzák a szőlőt?
3. Milyen az elvadult szőlő?
4. A szőlőbogyó.
5. Az erjedés: a szénsav és a szesz kimutatása a borban.
6. A szeszésitalok káros hatása a szervezetre. Elbeszélés.
- III. Összefoglalás. 1. A tanultak begyakorlása és összefoglalása.
2. Alkalmazás. Must készítése és annak megfigyelése.

Tanítás.

I. a) A múlt órán tanult anyag számonkérése.

b) Élménynyújtás. A napokban nagyon szomorú esetnek voltam szemtanúja. Éppen hazafelé jöttem megszokott sétámról, amikor egy korcsma elé értem. Egyszerre csak azt látom, kinyílik az ajtó s egy szegény asszony vezet ki onnan egy magával tehetetlen, dülöngélő, férfit. A jó asszony így beszélt:

— Látod, látod, mi otthon egész héten alig tudunk kenyeret is enni, te meg egész heti keresetedet, amit nehéz munkával szereztél, elittad egy délután. Mi lesz most velünk s a szegény gyermekekkel, egész héten?

A férfi, akit az asszony támogatott, nem felelt semmit, csak botorkált arra, amerre a szegény asszony vezette. Az utca sarkán azután odalopakodott hozzájuk még három kicsi,

toprongyos gyermek is, s azok az édesanyjuk szoknyájába kapaszkodva nézték apjukat, aki elitta egész heti, nehéz munkával szerzett keresményét.

— Látjátok, gyermekeim, mivé teszi az embert a mérték-telen borivás. Nagyon elszomorodtam ezek láttán s arra gondoltam, mti csinál az a szegény család most a jövő szombatig, egy falat kenyér nélkül?

Bizony, bizony, nagy ellensége az embernek a szesz.

c) Beszéljünk ma a szeszről, illetve... miből készítik a bort? Tehát a szőlőről!

II. Tárgyalás. 1. Milyen italt fogyasztanak leginkább a vi-zen kívül? Miből készül a bor? Ki nem szereti közületek a szőlőt? Nincs is egészségesebb gyümölcs a szőlőnél! Természetesen, mindent mértékletesen kell fogyasztani! Kinek van otthon szőlője? Jártatok-e mostanában kint, a határban? Mit láttatok a szüreten? (Születi élmények elmondatása.) (Esetleg utalás: Lé-vay József: Születünk című költeményére).

Ki hozott magával szőlőt uzsonnára? Én is hoztam, még hozzá olyan fűrtöt, amely még a szőlővesszőn, a venyigén van. Aki nem hozott, annak majd én adok egy-egy kis fűrtöt. Nézegessük most közelebbről a szőlőt, hátha többet veszünk észre rajta.

Mikor érik nálunk a szőlő? Miért ilyen későn? De nem mindenütt érik ám még ilyenkor. Tőlünk délre, a meleg éghajlat alatt sokszor már júniusban is szüretelhetnek. Ott van a szőlő igazi hazája. Ahhoz, hogy a szőlő bogyójában sok cukor fejlődjön, sok napsugárra van szüksége és nálunk, ahol kevesebb a meleg nyári nap, mint a déli meleg éghajlat alatt, a teljes beérés bizony szeptember végéig, sőt októberig is el-tart. Tokajon pedig, ahol a világ egyik legjobb borát szürete-lik, október végén vagy november elején szüretelnek. Mit gon-doltok, miért szüretelnek ott ilyen későn? Egyrészt azért, mert Tokaj tőlünk északabbra van s hegyoldalba terülnek el szőlői, de meg azért is, mert ott termelik a híres aszu-szőlőt: ezt kell tehát megvárniok, amíg a szőlőbogyó megaszalódik. Mi történik az aszalódásnál? Mi párolog el belőle? És mi ma-rad benne több? (Cukor). Minél édesebb a must, amit a szőlő-ből sajtolnak, annál erősebb a bor. Nem kell tehát sietni any-nyira a szürettel. Mert bizony, ha már augusztusban leszüretel-nénk, amikor a szőlőben még kevés cukor fejlődhetett ki a kevés napsugár miatt, hát olyan savanyu bort kapnánk, hogy senki sem inná! Hallottátok-e már otthon, hogyan nevezik az ilyen nagyon savanyu bort? (Bicskanyitogatól)

2. Láttátok-e már, amikor karózzák a szőlőt? Mit gondol-tok, miért kell karót verni a szőlőtőke mellé? Mivel kapaszko-dik, láttátok-e már? Igen, ezt úgy nevezik: kacs (bajusz). A

kacsok hegye, mint az óramutató, nagyon lassan körben mozog és támaszt keres. Amint a karót elérte, dugóhúzászerűen rácsavarodik, majd a vényige és a karó közötti kacs rész is összezsugorodik, ezzel a vényigét odahuzta a karóhoz. (Szemléltetés.) Idővel ez a kacs megszárad, megfásodik. Próbáltátok-e már ilyenkor szétszakítani?

Kísérlet: egy száraz kacsot felerősítünk s különböző súlyokat akasztunk rája. (10 kg-ot is elbír!)

De ki tudná megmondani, miért kell a szőlőnek kapaszkodnia? Miért nem terül el a földön úgy, mint pl. a tök vagy más növény? Hiszen fekehetne s szétfuthatna a földön is! Igen, ha a földön feküdne, sok helyet foglalna el, de meg nagy levelei beárnyékolnák a fürtöket, így azok nem kapnának elegendő napsugarat s nem tudnának beérni. De más baj is származna ebből: a nyirkos földön fekvő fürtök igen könnyen megrothadnának. Míg a felkarózott szőlőt jól járja a levegő és a napsugár, de a munka is könnyebb közötté.

3. Mert bizony a szüreti boldogság sok munka és befektetett pénznek a jutalma ám! Milyen munkákat láttatok már a szőlőben? Tavasszal mit csináltak? (Nyitás, metszés, kapálás, permetezés, kötözés stb.). Ha nem művelnék, gondolnák megrendesen a szőlő, hanem úgy hagynák kénye-kedvére nőni, mi történék? A vékony vesszők hosszúra nyulnának s ha valami, pl. fa volna közelükben, arra kusznának fel teljesen elvadulva s járhatatlanná tennék közöttük az utat. De a szőlőszemek is aprók maradnának s olyan savanyuak, — mint azt a róka koma mondta! Ilyen vadszőlővel van tele a Duna sok szigete, különösen annak partszegélye. Mit gondoltok, hogyan kerülhetett oda a vadszőlő? A szőlőt bizony nemcsak az ember, hanem az apró madarak is szeretik (veréb, rigó, seregély stb.) Ezek azután evés közben lenyelik az apró magvakat is, amit persze megemésztetni nem tudnak s így távozik el testükből, változatlanul. Ha azután egy ilyen mag pl. a Duna egy szigetére hull, az ott kikel, megnő, gyümölcsöket termel, s azok is felnőnek, úgy, hogy lassan hatalmas területet foglalnak el.

Az ember természetesen a szőlőt másként szaporítja. Ki látta már, hogyan ültetik a szőlőt? (A szőlőültetés elmondása és megbeszélése.)

4. Nézzünk meg most egy szőlőszemet, bogyót! Mit láttunk rajta? Milyen az alakja, színe, íze? Mi fedi külsejét? Miért fedi viaszréteg?

Kísérlet: a viaszos szilvával, majd szőlőszemekkel. (A viaszréteg megvédi a gyümölcsöt a víz hatásától.)

Most pedig szedjük szét a szőlőszemet! Vizsgáljuk meg részeit! Kívül van a héja, belül a leveses rész 1—4 maggal. Az ilyen termést bogyó-nak nevezzük. Szedjük le most a fürt-

ről az összes bogyókat! Mi maradt vissza? Ha ez az ágas-bogas csutka tele van bogyóval, fűrtnek nevezzük. Mit tudunk tehát a szőlő terméséről?

5. Melyik a szőlő legfontosabb része az ember számára? Mit készítenek leveles részéből? Hogyan sajtolják ki a szőlőszemeket? Ki látta már a szőlőprést? Mi csorog ki a présből? Mi marad benne? (Seprű.) Hová öntik a mustot? Hol helyezik el a hordókat? (Pincébe vagy langyos kamrába). Milyen ízű a must? És milyen lesz néhány nap múlva? Mitől lesz erős? A must néhány nap múlva erjedni, forni kezd; erősen habzik, közben azután édes ízét is elveszti. Ilyenkor nagyon vigyázni kell, nem szabad a hordókat bedugni, sem egészen megtölteni, mert forráskor a mustnak levegővel kell érintkeznie. (Összevetés a forrásban lévő vízzel.) Ha bedugnánk a telt hordót, szétvetné.) Miért? A sok gáz ugyanis, ami a hordóban fejlődik, olyan nagy erővel igyekszik kifelé a hordóból, hogy annak dongáit széjjelnyomná. (Ez okozza a must habzását). Mi történik a forrás alatt? A must cukortartalma átalakul egy igen fojtó természetű, kiszabadulni igyekvő gázzá. Ezt a gázt szén-savnak nevezzük. De most keletkezik a szesz is (alkohol, spírítusz), ami visszamarad a lében. Ez a szesztartalom adja meg a bor bódító erejét, míg a borban visszamaradt kevés szén-sav annak csipős ízét. Minél édesebb volt a must, annál szesze-sebb, erősebb lesz a bor.

Az olyan pincébe, ahol must erjed, nem tanácsos lemenni, mert a sok szén-savban megfulladhatunk. Igaz, hogy itt, a mi tantermünkben is van most szén-sav, hiszen mi is szén-savas levegőt lehelünk ki, de nagyon keveset. Ha azonban sokan és sokáig tartózkodnánk ebben a zárt teremben, akkor annyira megromlana a levegő a felgyülemlett szén-savtól, hogy sokan rosszul lennének tőle. Mit kell csinálnunk olyankor, ha sokan vagyunk egy teremben? (Szellőztetni kell). Az olyan pincének is szellősnek kell lennie, amelyben must erjed.

Kísérlet. Tegyük erjedő must fölébe égő gyújtószálat. Mit tapasztalunk? (A gyújtószál kialszik.) Mit csinál a szén-sav a lánggal? (Eloltja.) Ezt a tulajdonságát használjuk fel annak felismerésére, hogy a musttal teli pincében mennyi a szén-sav. Ezt úgy tudjuk megállapítani, hogy rudvégre helyezett égő gyertyával megyünk le a pincébe. Ha a gyertya elalszik, sok szén-sav van ott, ne menjünk le addig, amíg a pincét alaposan ki nem szellőztettük.

Nézzük most azt, tényleg van-e a borban szesz?

Kísérlet. Próbacsőbe 2 dl erősebb bort öntünk s egyfuratú dugóval jól lezárjuk. A dugó furatába hegyesre kihuzott üvegcsövet illesztünk. A próbacsövet dróthálóra téve láng fölé tartjuk, majd a cső végén távozó szeszgőzöket meggyújtjuk. Lát-

játok, mennyi sok szesz volt ebben a kevés borban! A sok szesz pedig igen káros az ember szervezetére, mert megmérgezi azt. Hogyan nevezzük az olyan embert, aki a kelleténél több bort vagy más szeszestalt ivott? Milyen a részeg ember? Bizony, kerüljétek el az ilyen embert!

6. A részeges ember olyan dolgokat cselekszik, amiket józan állapotban nem tenne meg a világ minden kincséért sem. Miért van ez? Mert a sok szesz „elvette az eszét”, — ahogy a magyar ember mondja. Emlékeztek arra, amit mai óránk elején mondtam nektek? Ugy-e, milyen szomorú történet volt az? Mit csinált annak a részeges embernek a családja egész héten át? De az ilyen ember, ha egyszer rabja lett az itálnak, nem szeret többé dolgozni, viszont hogy a szeszt megvehesse, lopni, rabolni is kész, aminek az a vége, hogy börtönbe kerül, az emberek elkerülik, családja pedig nyomorba kerül.

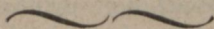
Eszembe jutott most egy régi mese, elmondom nektek.

Réges-régen egy görög ember forró pusztaságon utazott s utközben szép kis növénykét talált. Nagyon megtetszett neki s kíváncsi volt, mivé fejlődik? Szépen kivette hát a földből s egy madár hengeres csontjába ültette, így vitte tovább. Nemsokára azonban a kis növény kinőtt a csontból. Új tartóról kellett gondoskodnia, ezt pedig a pusztaságban nem igen talált. Végre ráakadt egy oroszláncsontra, abba ültette. De ebből is csakhamar kinőtt a növény, végül egy szamárcsontba ültette át s úgy vitte. Mikor azután hazaért, kivette abból és kertjébe ültette el. A növény nemsokára gyümölcsöt termett, aminek levét kipréselte és állni hagyta. Történt, hogy barátai látogatták meg. Ezek nagyon kíváncsiak voltak a különös italra s megízlelték. Mondanom sem kell, hogy nagyon ízlett nekik. Az első pohár után jókedvük kerekedett s nótázni, dologolni kezdtek. Ez a madárcsont! A második pohár után azonban már egymásnak estek s dulakodni, verekedni kezdtek. Ez az oroszláncsont! Mivel pedig még most sem hagyták abba s harmadik pohárral is ittak belőle, teljesen legyengültek s olyanok lettek, mint a — szamár!

III. 1. A tanultak begyakorlása és összefoglalása.

2. Alkalmazás. Félkilogramm szőlőt vászonzacskón préseljenek át. A mustot tegyék langyos helyre s néhány nap múlva figyeljék meg, keletkezett-e szénsav? Győződjenek meg róla az ismert módon! Azután, ha a must leerjedt, mutassák ki a bor szesztartalmát is!

(J. S.)

Aktualitások a tanításban

— A Szent István év jelentőségének elmélyítése —

Nem azért adtam e címet alábbi soroknak, mintha a tanítás-nevelés körébe nem vinnénk mindig az éppen időszerű kérdéseket. Céлом csupán az volt, hogy a most folyó Szent István-évet hogyan gyümölcsöztessük tanító-nevelő eljárásunkban. Kész tanítások nyújtása sem lehetett céлом, csupán rövid vázlatokban szeretnék rámutatni, hogyan lehetne az egyes tantárgyak keretében felhasználni az aktualitásokat.

Ezek után röviden át is térek a tárgyra, csupán annyit szeretnék még megjegyezni, hogy iskolai nevelő-oktatásunk egyik legfontosabb célját ma éppen a vallásos és nemzeti érzéssel telt ember kiművelésében látjuk. Az előbbiről itt nem szólunk. A nemzeti gondolat — mint az ma köztudomású — egészen más, mint a világháború előtti volt. Nemcsak érzésszerű magyarságot kíván, hanem aktívabb magyarságot, cselekvő hazafiságot, s elsősorban a magyar kultúra magyarrá tételét tűzi céljául, egyúttal elősegítője a hazaszeretet kifejtésének s fokozásának is. Nem kell megállapítanunk — bár ma mégis külön hangsúlyozni kell, — hogy hazáját, azt a területet, melyen született, amelyen boldogulni akar, amelyhez annyi sokféle szál köti, mindenkinek szeretni kell. Az emberek közül is nemzetünk tagjai, polgártársaink állnak természetszerűen közelebb szívéhez, mint az idegenek, hiszen velük szellemi, kulturális és politikai közösségben élünk.

Ezeket az érzéseket akarom elmélyíteni tanításomban, mégpedig az éppen időszerű gondolat — Szent István emlékezete — jegyében.

Az I. osztályban természetesen csak beszéd- és értelemgyakorlat kapcsán emlékeztethetünk meg községünket közéről érdeklő valamilyen Szent István-ünneppel kapcsolatban. Azonban már itt is felhasználhatunk kis költeményeket, versikéket. Rátereljük a figyelmet, hogy Szent István király volt, mi a királyi hatalom jelképe: a korona, azután színes papírból, kézimunka órán, elkészítjük a magyar Szent Korona egyszerű, sematikus alakját. (Sárga papírból egyszerű félkör, rája ugyan-csak sárgából kereszt, az alsó részére piros és zöld köröket ragaszthatunk a drágakövek utánzása céljából.) A legszebbet kitesszük az osztály falára. Beszéd- és értelemgyakorlat keretében egyszerű s a gyermekek által könnyen érthető rövid mesét is mondhatunk Szent István életéből. Pl. Szent István jósága és kegyessége: amikor megbocsát a bűnösnek stb. Vagy mielőtt harcba indult volna, előbb térdenállva imádkozott a jó Istenhez. (Még a király is imádkozik!)

Több alkalmunk lesz a szentistváni gondolat érzékeltetésére és alkalmazására a II. osztályban, ahol bővebben szólhatunk róla a beszéd és értelemgyakorlat keretében. Itt már hosszabb versikét tanulhatunk, s több ízben is mondhatunk történetet Szent István életéből.

Alkalmi olvasmányt tárgyalunk olvasás-órán Szent Istvánról. Kézimunka-órán elkészítjük a Szent Koronát agyagból (egyszerű félgömb, alul kiálló kerettel, mintázat a bemutatott kép szerint; tetején kereszt, a drágaköveket és pántokat is jelöljük). Elkészítés után festjük és lakkal fedjük. Készítés közben megbeszéljük a korona jelentőségét, honnan, kitől kapta Szent István, ki hozta el s miért? Miért olyan becses nekünk a Szent Korona? Magyarországon király csak az lehet, akit Szent István koronájával megkoronáztak. Hol őrzik s hogyan a Szent Koronát? (Imre király fején a Szent Koronával, kezében vesszővel ment át ellene felkelő öccse, Endre táborába. Endre katonái nem mertek hozzányulni a királyhoz, mire az öccsét kézenfogva kivezette táborából s fogságba vetette. Károly Róbertet háromszor koronázták királlyá, de csak harmadszorra a Szent Koronával, s ekkor ismerték el uralmát. Albert király özvegye, Erzsébet egyik udvarhölgyével, Kottaner Ilonával, lopatta el Visegrád várából a királyi koronát, hogy fiát azzal megkoronáztassa. Mátyás 6 évig háboruzott érte, míg végre nagy váltságdíj fejében visszakapta Frigyes német császártól. II. József, a „kalapos király“.)

Költeménytárgyalásnál vehetjük Móra László szép költeményét:

István király

István király, magyar király,	István király, te szent király,
Látod-e az Égből:	Sirva, esdve kérünk:
Hogy él a te szegény néped	Szent Jobbodat, amit őrzünk,
A sok szenvedésből?	Nyujtsd ki újra értünk!
István király, magyar király,	István király, magyar király,
Tudják-e az Égben,	Iöröld le a könnyünk,
Hogy könny csillog minden magyar	Segíts, hogy a régi ország
Bánatos szemében?	Legyen a mi földünk!

A magyar király fogalmának magyarázásakor tárgyalhatjuk Dalmady Gy. költeményét:

Az igazi király

Az igazi király
Csak a magyar király,
Dicső trónja körül
Királyi nemzet áll.
Büszke, szabad, vitéz,
Bátran előre néz,
Világ ünnepele,
Isten is kedveli.

Palástját égi kéz
Himezte ékesen,
Bübája elterül
Hegyeken, völgyeken.
Ha tombol a vihar,
Szárnyával betakar,
Sértetlen áll a nép,
Melyet hatalma véd.

Koronáját hozták
Mennyből az angyalok,
Szentség fényugára
Róla messze ragyog.
Sziveket fölemel,
Biztos utat jelöl,
Célt tűz ki ragyogót,
Századokra valót.

Kardját a szent király
Hagyta ránk örökül,
Villámló élire
Bátorság lelke ül:
Az igazság s a jog!
Büszkén azért ragyog,
Erőszak, cselszövény
Megtörrik erején.

A III. osztályban egyre többet mondhatunk már a nagy király életéből, természetesen elbeszélés formájában. Ezt kössük össze lehetőleg képszemléltetéssel. Ilyenek lehetnek: Szent István születése = Esztergom; Szent István megkeresztelése; Kupa leveretése; Szent István mint egyházalapító; A szerzetesek szántani tanítják a népet; Szent István felajánlja az országot Szűz Máriának; Szent István koronázása; Szent István harca Gyulával; Szent István megbocsát Gyulának; Szent István és Imre herceg; Szent István megalapítja a pannonhalmi apátságot.

Olvasmánytárgyalás keretében is szólhatunk róla, alkalmas olvasmány tárgyalása közben. (Pl. Hogyan éltek Árpád korában a magyar gyermekek? stb.) Költeménytárgyalás alkalmával is kapcsolhatjuk, ha éppen alkalmas részhez érkezünk. (Pl. Duna—Tisza tája: Gondoljatok őseinkre! Áldd meg Isten szép hazánkat! stb.)

Itt már a fogalmazás körében is irathatunk Szent Istvánról néhány mondatot. Legszerencsésebb, ha valami élmény alapján írhatunk e tárgykörből.

A számolásnál amikor az ezres számkört átvettük, nem lesz nehéz kiszámítani: Szent István halálának hányadik évfordulóját ünnepeljük ezidén? Háyn évig volt király? Háyn évig uralkodott?

A rajz keretében is foglalkozhatunk már Szent Istvánnal kapcsolatos dolgokkal. Így pl. lerajzolhatjuk — természetesen csak sematikusán! — a Szent Koronát, a Szent Jobb-ot magában foglaló ereklyetartót stb.

Az énekórán megtanulhatjuk a régi magyar éneket: Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga.

Még részletesebben s többoldaluan foglalkozhatunk első szent királyunkkal a IV. osztályban.

A beszéd- és értelemgyakorlat kapcsán itt már részletesebben (az idén különösen) tárgyaljunk Szent István koráról, műveiről, egyházi és világi szervező munkájáról, ezeknek ma is meglevő szervezeteiről és intézményeiről. Beszéljünk arról, mit köszönhetünk a keresztény műveltségnek (állandó megtelepedés, földművelés, ipar, iskolázás, bekapcsolódás az európai kultúrába stb.)

Az olvasmányok kapcsán foglalkozzunk tüzetesen a kereszténység felvételéről s Szent Istvánról szólókkal. (Pl. Harc a hitért, Szent István az első magyar király; Ének István királyról stb.)

A fogalmazás keretében itt már élmény alapján önálló fogalmazásban számoltassuk be Szent Istvánról alkotott képükről a tanulókat. Esetleg a beszéd- és értelemgyakorlat alkalmával tárgyalt valamely Szent István életéből vett történettel kapcsolatban számoljanak be erre vonatkozó ismereteikről. Igyekezünk e fogalmazások előkészítésénél a megfelelő elmélyítésre, amit énekekkel vagy költeményekkel érhetünk el.

A számolás keretében itt még több alkalom kínálkozik a kapcsolásra, mint az előző osztályban. (Pl. Hányan viselték 900 év alatt Szent István koronáját stb.)

De különösen sok alkalom kínálkozik az utalásra a földrajz keretében, ahol a tárgyalt tájegységek körében minden alkalmat használjunk fel a szentistváni gondolat és emlékek megfelelő kiemelésére és elmélyítésére. (Pl. Dunántul, Esztergom, Székesfehérvár, Pannonhalma, a püspökségek, monostorok székhelyei, a szentistváni vármegyék székhelyei stb. Milyen volt a szentistván-kori vármegye élete, milyen ma? Mennyiben változott? Kapcsolatban a rajzzal, készítsük el közös munkával Magyarország térképét — a tanultak alapján — Szent István korában. Hasonlítsuk ezt össze a mai csonka hazával!

Az énekek között található idevonatkozó dalok szintén igen jó alkalmul szolgálnak a Szent Istvánról hallottak elmélyítésére. Katolikus iskolákban, továbbá a katolikus többségű iskolákban a „Magyar szentek:” c. ének is felhasználható ez alkalmossal.

Az V. és VI. osztályban már a történelem és alkotmánytan tárgyalása kapcsán foglalkozhatunk teljes részletességgel Szent István nagy történelmi jelentőségével.

Ezekben voltam bátor összefoglalni azon gondolataimat, amelyek a Szent István-évvvel kapcsolatban iskolai nevelő-oktató munkánkban felhasználhatók. Természetesen mindezt az iskolai ünnepély kikapcsolásával végezzük, azt legfeljebb any-

nyiban használjuk fel, amennyiben az elmélyítésre alkalmas volt.

Soha jobb alkalom nem nyílik az iskolában a „szentistváni” Magyarország, a „szentistváni gondolat” megértetéséhez, érzékeltetéséhez, mint ez országos ünnepek kapcsán, s hogy ez mit jelent ma a magyar jövő szempontjából, azt — úgy gondolom — részletesebben nem kell fejtegetnem.

Fogasi Márton.

A magyar nyelv védelmében!

Az utóbbi időben egyre jobban lábra kapott a magyar nyelv használatában számos nyelvi helytelenség, magyartalanság és idegen szó. Ez ellen küzdenünk kell már az iskolában is, mert nyelvünkkel együtt elvész nemzetiségünk is! Támogatják e munkánkat a szakkörökön kívül a Tudományos Akadémia által kiadott *Magyarosan* című folyóirat igen hasznos közleményei, de egyes napilapok, sőt a rádió is.

Ma már nem kell hangsúlyozni, hogy a nyelv a nemzet legnagyobb szellemi kincse, egységének legszilárdabb biztosítója, összetartásának legerősebb köteléke, megmaradásának legbiztosabb záloga. Nyelvében él a nemzet, — mondja a magyar szállóige is.

A nyelv a nép lelkéből sarjadzik, ennek a léleknek titokzatos működéséből alakul, ennek a léleknek hű tükre, egyik legjellegzetesebb megnyilvánulása. A nyelvnek a nép lelkéből való sarjadzása az oka annak, hogy minden népnek a maga nyelve tetszik legjobban, épp úgy, mint ahogy minden anyának saját gyermeke tetszik a legjobban, sőt igen sok embernek azt sugallja helyi hazafisága, hogy saját szülőföldjének nyelve a legszebb.

A nyelv, s így a magyar nyelv is, mint a néplélek megnyilvánulásának egyik főeszköze, szoros összefüggésben van az illető nép egész lelkivilágával, életkörülményeivel, szokásaival, történetével, mindenkori művelődési viszonyaival. Szinte azt mondhatnánk: nyelvünk a legjobb kuttője történelmünknek! Visszatükröződik benne vándorlásunk, más népekkel való keveredésünk, közvetlen vagy közvetett (szellemi) érintkezésünk, anyagi művelődésünk haladása. Imre Sándor mondja: Minden kor szellemisége, nemcsak főeszméi, hanem gondolkodás- és felfogásmódja, érzéseinek fokai, uralkodó szelleme, erkölce és szellemi jelenségei s gyengeségei nyomokat hagynak beszédünkön.

A magyar nyelvnek, mint általában minden nyelvnek, megvannak a maga egyéni sajátosságai. Legközelebbi rokonságban vagyunk azonban mégis — ezekben lesz tehát a miénkhez a legtöbb hasonlóság — a finnugor nyelvcsalád tagjaival, amelyhez tartozunk, ezek közül is rokonsági sorrendben a következőkkel leginkább: vogul és osztják nyelv, majd a zürjén és votják, a cseremiz, mordvin, finn és az észl, majd a lapp nyelvvel.

Nyelvünk sajátosságai közül csak egynéhányat említünk. Ilyenek az alanyi és tárgyias igeragozás (irok, irom, irjak, írjam); a birtokosnak személyragokkal jelölése (könyvem s nem az én könyvem); a birtoklásnak a van igével és birtokos személyraggal kifejezése (házam van s nem én nekem van egy ház); a határozóknak raggal jelölése (kerttől, kertben, kertre, kertig, stb.); a névutók hármas tagozódása (mellett, mellől, mellé, stb.); a hasonlító határozónak *-nál*, *-nél* raggal kifejezése (gyorsabb a szálló madárnál, stb.); egyes főnevek és határozószók fokozása (legvége, legteteje, odább, legarrább, stb.); a főnév *melléknévi* jelzős használata ilyen esetekben, mint például *mennykő* nagy rud, szép *szál* ember, stb.; a főnévi igenév ragozása (el kell adnom); az ilyen igeneves szerkezetek, mint például dolga *végeztével*, stb.; a ragozott ige főnévként használása (nagy *mersz*, *megálljt* kiált, stb.); ragozott igének képzővel való megtoldása (nemtörődömség, stb.); a névmások, mint birtokszók (nincs *semmin*k, van *valamij*ök, stb.); a melléknévi jelző ragtalan alakja (*nagy* állaté, *nagy* állatok, stb.); a jelzős határozószók (*édes* örömet, *nagyné*ha); stb., stb.

De nemcsak ilyen nyelvi sajátságok különböztetik meg nyelvünket más népek nyelvétől, hanem szókincsünk is, amelyben se szeri se száma az eredeti szónak, kifejezésnek, fordulatnak. (Például: búbanat, nőttön nő, keresvekeres, véges-végig; szemfüles, fékevesztett, szörmentén bálnik vele, stb.)

Nyelvünknek azon kívül igen gazdag mássalhangzó rendszere is van. Két mássalhangzóval eredeti magyar szó nem kezdődik. Mivel magánhangzónk aránylag kevés van, jellemző nyelvünkre a hangzóilleszkedés (nagyság, vétség, stb.).

Mi az első szótagot hangsúlyozzuk még igekötős szónál is, a kiemelő hangsúly pedig rendszerint a jelzőn van, ami más népek nyelvében nem található meg.

Mindezen sajátságokat a nyelvközösség ösztönösen megőrzi, bármint változnak is az idő folyamán a nyelv egyes jelenségei. Az is bizonyos azonban, hogy a nyelv jelenségeinek megváltozása igen gyakran idegen nyelvek, sokszor pedig ismeretlen hatásnak eredménye. Különösen

az európai nyelvek egymásra való kölcsönös hatása válik ma egyre jobban érezhetővé, és kétségtelen, hogy ennek a kölcsönös hatásnak egyre jobban stílusbeli hasonulás és kiegyenlítődés lesz az eredménye. Ez a hasonulás sokszor elkerülhetetlen s nem káros mindaddig, míg nyelvünk szellemével, nyelvi sajátságainkkal és népünk gondolkodásával s felfogásával nem ellenkezik.

Az iskolai nyelvművelésnek az a feladata, hogy a nyelv ősi szellemén őrkdjék, távol tartson tőle, illetőleg küszöböljön ki belőle olyan változásokat, olyan idegen hatásokat vagy nyelvi eltévelyedéseket, amelyek ezt a szellemet megrontják, és hogy megjavítson olyan elterjedt jelenségeket, amelyek ebbe a szellembe beleütköznek. E törekvésünk persze nem mindig jár sikerrel, hiszen a nyelv fejlődésén nem uralkodhatunk. De a nyelvközösség kellő felvilágosításával és megfelelő irányításával igen sok eredményt érhetünk el!

(Folytatjuk.)

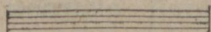
Komáromi Géza.

Magyar nyelv

Csodás, mint a végtelen nagy	Huj, huj, bajrá! — ősök torkán
Tenger árja,	Vad vihar kél.
Mely az eget és a földet	Huj, huj, hajrá! — mint az orkán
Körülzárja.	Száguld a szél.
Mindent, mit az ég s föld mutat	S harcok multán, édesem:
— Gondolatot s érzésutat, —	Ülj ölembe csendesen...
Olyan szépen kifejez,	Mindent, mindent kifejez:
Csodálatos szép nyelv ez.	Varázslatos szép nyelv ez.

Mely nyelv tudná kifejezni:	Sóhajt, mint a párját váró
Édesanyám,	Hű szerető.
Édes fiam, édes lányom,	Simogat, mint selymes szárnyu
Édesapám?	Lenge szellő.
Égi himnusz, zengő szózat,	Vad-vigadó, bus hallgató,
— Művész kedvére játszódhat —	Kacagtató, megrikató...
Mindent, mindent kifejez:	Mindent, mindent kifejez:
Csodálatos szép nyelv ez.	Istenáldotta nyelv ez!

Melnár Sándor.

M E S E D É L U T Á N

— Szent István koráról. —

A fejedelem gulyása

Mikor az öregasszony kedves unokájával estenden Esztergomból gyalogszerrel hazakerült, a gyerek olyan fáradt volt, hogy nem kellett neki se étel, se ital, hanem mindjárt behuzódott a kunyhóba s mire az öregapja a gulya mellől megjött, már ugy aludt a vackán, mint a bunda.

Az öreg Gedő, mikor a vacsoracsillag feljötté után előkerült, egy árva szót sem kérdezősködött a feleségétől, hogy: mire végezték Esztergomban? Az öregasszony tudta, hogy az ura miért olyan, amilyen, nem is bosszantotta semmi beszéddel, csak elébe adta az ételt szó nélkül, úgy, mintha egyáltalában semmi sem történt volna ezen a szent napon.

Az öreg Gedő nekilátott az evésnek, azonban nem igen ízlett neki a gulyásleves; de nem azért, mintha az nem lett volna jó, hanem azért, mert a gyerek nem ült ott a bogrács mellett!

Félszeggel be-besandított a kunyhóba; látta, hogy a gyermek fekszik, azt is látta, hogy a Bodri bement a kunyhóba, odaszagolt a gyermekhez, meg-megcsóválta a farkát s aztán, mert a gyerek nem szólt hozzá, szépen kifordult a kunyhóból.

Itt az öreg Gedő megbabonázott nagyapai szívében hirtelen felriadt az aggodalom:

— Nem beteg a gyerek?

— Nem biz' a, — felelte az öregasszony, — nincs annak semmi baja, csak elfáradt kegyetlenül. A gyaloglás is kifárasztotta, meg aztán kifárasztotta az a sok szép gyönyörűség, amit Esztergomban látott s hallott!

Az öregasszony elhallgatott s azt várta, hogy most már mégis csak kérdez valamit az ő embere s ő elmondhat mindent, amit el szeretne mondani. De az öreg a viláért sem kérdezte meg, hogy mi volt hát az a sok gyönyörűség, mert sehogy sem tetszett neki ez az egész dolog, s ha nem magának a fejedelemnek lett volna számadó gulyása, aligha nyelte volna le némán azt a sok bosszuságot, amit mostanában ezeknek az új papoknak a dolga kavart fel a lelkében. Hát, igazában mit akarnak ezzel a Jézus Krisztussal? Ha már a fejedelem maga azt mondja, hogy ez az igazi Isten, hát jól van, belenyugszik az ember. De miért kell ezért mindenkinek a papok elébe menni s ott megkeresztelkedni?! Nem elég, ha az asszonyok meg a gye-

rekek megkeresztelkednek, hanem még az öregektől is azt kívánják, hogy vén fejjel letérdeljenek?! Aztán még ha maga volna ott az ember; de azt mondják, százan meg ezren látják, amikor letérdel s meghintik valami szentelt vízzel! Ámbár, ha ugyan még bírná, talán inkább követ hordana az ember valami barátklástrom építéséhez, mint-hogy ezer ember szemeláttára letérdeljen a papok elébe! Az esztergomi halászok beszélték, hogy hogyan megy végbe a dolog s bizony megvallották, hogy soha világeletükben olyan bajban nem voltak, mint mikor a nagy sokaság szemeláttára a pap elébe letérdeltek, keresztet vetettek; úgy érezte a hátuk, hogy mindenki őket bámulja! Pedig úgy látszik, ezt akarják. A fejedelem tisztartójának kétszer is erre járt már az embere s ugyancsak nógatta őket a bemenetelre. Ez azonban igen bajos dolog, mivelhogy ha valamennyien bemennek, hát ki marad a gulya körül? Ki őrizné a fejedelem gulyáját? A régi Isten? Abban nem hisz már a fejedelem. Az új Istenről, a Jézus Krisztusról pedig még nem bizonyos, hogy gulyásembernek való-e? Ámbár az asszony, de meg az esztergomi halászok is olyan-félét meséltek, hogy a Jézus Krisztus valami jászolban született s születéséről legelőször is a pásztoroknak adtak hírt az angyalok, továbbá azt is mondták, hogy Jézus a szegényemberek javára szolt volna mindig s voltaképpen a somogyi vezér azért csinálta azt a zavarodást, mert attól tartott, hogy István fejedelem úgy összefog a Jézus Krisztus pártfogolt szegényeivel, hogy a régi uraknak befellegzik...

Az öreg Gedő nehézkesen feltápáskodott a bogrács mellől, valami jóéjtszaka-félét morgott a bajusz alól s a Bodrival visszament a gulya mellé.

A gulya régen elpihent már éjtszakára. Az öreg Gedő is leheveredett, de csak nem tudott elaludni: a csillagos eget nézte s nehéz gondolatokat forgatott az elméjében. Ki lakik hát odafenn a magasságos égben, a csillagok felett? A régi, öreg Isten-e, a harcos hadaknak haragos ura, vagy egy másik, az az egy igaz Isten van odafent, aki egyszülött fia által békességet és áldást hirdetett minden népeknek? A csillagok, mint ákik az égi titkoknak tudói és hű barátai minden pásztorféle embernek, biztatóan integettek a szemükkel az öreg Gedőnek. Ez azután lassan-lassan ellágyította az öreg gulyás szívét s valami megbánásféle érzés gerjedezett a lelkében, hogy miért nem ment be még a mult esztendőkből Esztergomba, amikor a felesége annyit biztatta s amikor még alig-alig járult valaki az új Isten oltára elé, s ennél fogva meg lehetett volna úgy keresztelkedni, hogy a feleségén kívül talán senki sem látta volna, mikor letérdel és szenteltvizet hintenek a fejére...

A vén Gedő addig-addig nézte a csillagos eget, míg utoljára elaludt csendesen.

Másnap reggel a Dobogókő és az Üstökhegy tetejéről még fel sem szállott a ködfelhő, a gyerek már kinyargalt az öregapjához.

— Jaj, öregapám, de szép volt minden!

Az öreg szeretettel megsimogatta unokájának fejét s biztatta:

— Hát mesélj, ha már olyan szép volt minden!

A gyerek leült az öregapja mellé a szűre s megeredt a szava:

— Annyi szép volt Esztergomban, de annyi, hogy én még sohasem láttam annyi embert!

— Aztán miféle népek voltak?

— Hát gyerekek, lányok, asszonyok, emberek!

— Vén ember is volt köztük?

— Volt bizony; volt ott olyan is, aki kelmednél is öregebb!

Az öreg Gedő oldalvást rápillantott a gyerekre. Hm, talán az öreganyja összefogott ezzel a gyerekkel s most így akarja ösztökélni a keresztkedésre! A gyerek azonban olyan ártatlan arccal ült ott, hogy az öreg megnyugodott s nagy komolysággal hallgatta a gyereket, akiből csak úgy dült a szó:

— Aztán a pap magyarul beszélt! És milyen szép dolgokat mondott: Jézus Krisztus csakugyan jászolban született és csakugyan Isten fia volt; aztán, mikor keresztfeszítették, meghalt, de harmadnapon feltámadt és felszállt az égbe! Aztán megkeresztelt bennünket az Atyának, a Fiúnak és a Szentlélek Istennek nevében. És az én nevem most már nem Gedő, hanem István, vagyis Pista!

— Ej ha! — szólt az öreg, — hát már most neked az a neved, ami a fejedelemnek a neve? Talán már most le is tettél arról, hogy gulyás legyen belőled?!

— Nem biz én! — erősködött a gyerek. — Azért, hogy én már keresztény István, vagyis Pista vagyok, azért én csak gulyás leszek!

Az öreg Gedőnek nagyon tetszett, hogy, lám, a keresztfézzel nem zavarták meg az unokájának a fejét s a családban mégis marad magnak, aki nem kívánczik épített ház fedele alá!

Pista gyerek ragyogó szemmel beszélt tovább öregapjának, aki úgy tett, mintha csak a gyerek kedvéért hallgatná a beszédet, pedig igazában csak úgy nyelte a szót. Mert, mi tagadás, sok olyasmit mondott a gyerek, amihez hasonlót addig is gondolt az ember, csak nem tudta úgy kimondani, mint ahogy ez a gyerek a papoktól eltanulta.

A gyerekek sokszor együgyű szavai öregapjának egy-

szerü lelkében sok, régen szendergő gondolatot vertek föl s a kis igehirdető lelkesedése belesugárzott az öregnek a vénség által kegyességre lágyított szívébe! Hiszen csak az a térdepelés ne lett volna!

Az öreg Gedő elgondolkozva meg-megcsóválta a fejét. Pista ezt a kételkedés jelének vette s megkérdezte:

— Talán nem hiszi kelmed, hogy igaz, amit mondok?

— Hiszem én!

— No, lássa öregapám, — kapott az öreg szaván a gyerek, — aztán mégsem jött be velem Esztergomba! Most már kelmed is István lehetne!

— Eredj, te golyhó! — szólt az öreg. — Ha eddig elvoltam így, ezután is el leszek! Nem öreg embernek való a keresztelkedés!

— Dehát mondom, hogy sok öreg embert láttam Esztergomban!

— Aztán nem szégyelték ott magukat, annyi tenger ember előtt letérdepelni?

— Nem biz a! A pap meg is dicsérte őket és azt mondta, hogy most már, ámbár öreg emberek, mégis kedves gyermekei lesznek az Istennek, aki megsegíti őket ide-lent is, meg az égben is.

Az öreg Gedő odaképzelte magát az oltár elébe, egyszerre előntötte a forróság, aztán hirtelen, mintha megijedt volna valamitől, felpattant a szürről s felmordult:

— No, engem ugyan nem lát Esztergom!

* * *

Másnap, mikor Pista a kunyhóból kiérkezett öregapjához a gulya mellé, az öreg kérdéssel fogadta:

— Ki járt ma nálunk? Láttam, hogy valaki az imént a hegylábától a legelőszélen a kunyhónk felé tartott.

— Az egyik dömösi vadász szólt be hozzánk s azt újságolta, hogy a fejedelem udvarában az a hír ver, hogy a fejedelemnek arany koronát hoznak valahonnét s király lesz belőle! Magyar király!

Az öreg Gedőből kibuggyant az ősi büszkeség:

— Király! Hiszen a mi fejedelmünk, ha nem király, akkor is több, mint a többi király együttvéve!

— Az ám, — magyarázta a gyerek. — de azt mondja a vadász, hogy amelyik ország keresztény, ahhoz már az illik, hogy királya legyen!

Az öreg csak csóválta a fejét. Hát akármiről esik szó mostanában, mindennek a vége csak a kereszténység?!

— Látom már, hogy nem gulyás, hanem pap akarsz lenni! Folyton-folyvást a Jézus Krisztusról prédikálsz! Talán az öreganyádtól tanulod a prédikációt?

Pista gyerek, mint akit rajtakaptak, elvörösödött, de hirtelenében nem szólhatott, mert nem messze tőlük két

fiatal bika öklelődött össze.

A vén gulyás rájuk kurjantott s indult, hogy rendet csinál köztük, de a Pista gyerek lángoló orcával elébe ugrott öregapjának:

— Hoci öregapám a fütyköst, majd közibük vágok én!

Az öregnek még tetszett is, hogy a gyerek így akarja megmutatni, hogy nem akar pap lenni, hanem gulyás. Pista meg nagy fürgeséggel a verekedő bikák felé szaladt s mikor közelükbe ért, megforgatta a fütyköst és közéjük vágta.

A két bika meghökölt, az azonban, amelyiknek az orrát érte a bot, nekifordult a gyerekeknek, egy szempillantás alatt hozzáugratott s villás szarvával úgy feldobta a levegőbe, hogy a gyerek, szegény, mikor aztán lezuhant, egy jajszó nélkül elterült a földön... összeroncsolt fejéből csorgott a vér...

Az öreg Gedőnek torkába ugrott a szive, elállott a lélekzete, de aztán egy-kettőre ott termett a gyermek mellett, felkapta az ölébe s ahogy csak vén lábaitól kitelt, úgy szaladt vele a kunyhó felé.

...A gyerek aztán egész nap olyan volt, mint aki a végét járja. A szemét nem nyitotta fel, hiába szölongatták, mozdulatlan, néma maradt s látszott, hogy semmit sem tud magáról. Az éjtszaka még keservesebb volt, mert a gyerekek egyre gyengült, az orra megvékonyult, a szemgödre egészen elfeketedett, az álla leesett s egész teste olyan volt, mint a jég. Az öregasszony tördelte a kezét s hol imádkozott, hol jajveszékelt:

— Jaj, jaj, hogy büntet az Isten bennünket! Óh, ez az Isten büntetése rajtunk!

— Hát miért büntetne a *ti* Istenetek! — mordult fel az öreg gulyás, — hiszen azt tartjátok, hogy a *ti* Istenetek jó? Miért büntetne hát?!

— Azért büntet, — fakadt ki az öregasszonyból a keserűség, — mert kend pogány! Az, istentelen pogány!

Az öreg Gedő, mintha ökölrel szíven ütötték volna, úgy megdöbbsent a felesége szavától; nem tudott mit felelni, csak nézte, nézte az eszméletlen fekvő gyereket s mialatt mindaz, amit unokája beszélt neki az Istenről s Jézus Krisztusról, újra meg újra végighömpölygött a lelkén, a töredelemnek mély érzései fakadtak fel öreg szívéből.

A gyerek, mintha öregapjának merő nézését megérezte volna, egy pillanatra fölrebbsent, homályos szemének megtört tekintetét rávetette öregapjára, a kezével intett neki valamit s aztán megint olyan lett, mint akiben alig-alig van már élet.

Az öreg, kóválygó, nehéz gondolataitól szinte meg-

szédült, felállott hát unokája mellől, lassan kiment a kunyhóból s föltekintett a csillagos égre. És mintha a csillagok is integettek volna valamit s mintha hunyorgatásaikkal mind azt bizonygatták volna, hogy: igen, jól mondta a minap a Pista gyerek, hogy az Isten megtért öreg gyermekeit is kegyelmébe fogadja és megsegíti...

A kunyhóból az öregasszony el-elcsukló zokogása hallott ki. Az öreg Gedő torkát is fojtogatta a sirás s amint szeméből kicsordult egy nehéz könny, ezen keresztül úgy látta, mintha egy csillag elindult volna előtte utat mutatni, úgy, amint ama napkeleti bölcsek előtt járt vala egykor fényes ragyogással...

* * *

Lementében volt a nap, mire az öreg gulyás másnap előkerült. Pista bekötözött fejével akkor már a kunyhó előtt üldögélt s aludtfejet eszegetett. Az öregasszony meg a gyerek már messziről észrevették, hogy az öregnek poros a saruja: hát csakugyan nem a legelőn járt ma, hanem valami poros uton!

Az öreg Gedőnek, mikor meglátta a gyereket a kunyhó előtt, ugrált a szíve örömében és szinte reszkető hangon mondta:

— No, Pista, lám csakugyan megsegített az Isten!

Az öreg észrevette, hogy feleségének és az unokájának is összevillant a szeme, elfordult tőlük s elnézett a legelő felé. Alighogy arra pillantott, mindjárt megakadt a szeme azon, hogy a növendék bikákat nagyon is közel engedték a gulyások a nagy gulyához. Az öreg felharsant:

— Ejnye, erre arra, azt a szentséges szent...

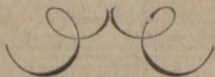
Erre aztán olyan kacskaringós káromkodás következett, hogy a rettenetes istenkáromlástól az öregasszony szinte elsápadt s hirtelen rászólt az öregre:

— Ejha? Hát így káromolja kend az Istent?!

Az öreg elvörösödött a fületővéig s anélkül, hogy visszafelé fordult volna, ezt dadogta:

— Hát hiszen... nem a *mi* Istenünket emlegettem, hanem ezeknek a lusta disznó bojtároknak azt a pogány istenét szidtam csak...

Bartóky József után.

Az aradi Tizenhárom

Szövegét írta: Móra László.

EHRLICH ANTAL

Lassan.

Tőlünk szállo szel - lő megpi - hen a vá - ron, Az a - ra - di

sán - con, Sel - su - sog - ja hal - kan: drá - ga Ti - zen - há - rom,

Drá - ga Ti - zen - há - rom! Tőlünk fu - tó fel - hő át - száll a ha -

tá - ron, Hogy har - mat - tá vál - jon. Sel - su - sog - ja

hal - kan: di - cső Ti - zen - há - rom, Di - cső Ti - zen - há - rom!

2. Aradi Golgotán idegen a láb - nyom,
Idegen a járom.
Nem tud így pihenni a nagy
Tizenhárom,
A nagy Tizenhárom.

Add meg jó Istenünk, hogy a
seb ne fájjon
Ott túl a határon.
Hadd álmodjon szépet a hős Ti - zenhárom,
A hős Tizenhárom!

A magyarok szimfoniája

— Kozma Andor —

Történik egyszer, régtelen régen,
Csanádi püspök nagy útra mégyen.
Gellért e püspök Velence szülte,
Walther a sváb pap szolgál körülte.
A jó pásztornak egy uj báránya
Pogány farkasnak fogait bánja.
Gellért a püspök nem himez-hámoz:
— Indulunk, Walther, István királyhoz.

S nyergel és indul, csak Isten vélek,
Nagy vad országban két szelid lélek.
Csak igazáért egy uj báránynak,
Ultalan úton napokig járnak.

Áttörve füves tengernyi pusztán,
Polyamok zúgó árját megúszván,
Kerülve Ajtony pogány portyáit,
Dunának érnek tulsó partjáig.

Rengeteg erdők rejtelmes mélye
Rejti be őket nappal is éjbe.
Fenevadak közt törnek előre,
Isteneseknek Isten az őre.

Est közeledtén ritkul az erdő,
Rémlik a lomb közt alkonyi felhő.
— Nézz oda Walther, látod a füstöt?
Jó tanya vár ma, — szólal a püspök.

Erdei tisztást hamar elérik,
Tulnan elébük tanya fehérlik,
A'körül éji nyugalomba
Most terelődik rőfögő konda.

Derül szívében a két szent férfi,
Hova jutottak, menten megérte.
Makkos az erdő, hízni a falkát
Messze vidékről mind ide hajtják.

Dicsértessék-et ők most köszönnek
És mindörökké visszhangja ennek.
Süveget vonnak halászlegények.

— Jó jel ez Walther, mind keresztények.
Házból a gazda s a tanya népe
Két jövevénynek járul elébe.
Nagy becsülete van a két papnak,
Lova sem koplal hiján abraknak.

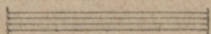
Az ágyasházba pihenni szállnak,
Erednek előbb esti imának.
Majd a mély csöndnek Gellért örülve,
Szent olvasmányba mélyen merül be.

Walthert elnyomja út fáradalma,
 Álomszerzőnek nincs mi jobb volna.
 De im, a püspök neszel egy dalra, —
 Vagy tán csak álom, tán nem is hallja?
 Soha a mását e halk zenének!
 A fele zúgás, a fele ének.
 — Alszol-e Walther? — Nem, én sem alszom..
 S ketten tűnődnek az éji dalszón.
 — Én olasz földön sok zenét hallék,
 De soha ilyet, mint ez a dal még.
 — Én dalát értem több germán fainak
 S nem hittem, hogy még ilyet is halljak.
 — Hallga csak Walther, mint apad s árad
 Zengő folyója eme dal-árnak!
 Sír is, vidám is... figyelj csak rája,
 Ez a magyarság szimfóniája.
 Hallga csak hallga!... S Walther hallgatja.
 Magasra csap fel a dal szózatja.
 Mosolyg a püspök s ágyába térve
 Egyre kíváncsibb ama zenére.
 -- Oh, magyarázd meg Walther, hogy dallam
 Mely titkos módon bujkál e dalban?
 Szent olvasmánytól mért vönt el engem,
 Mért kell e furcsa dalra figyelnem?...
 Tud zenét Walther s bölcsen gyanítja:
 A hangfűzésben van e dal titka.
 S hogy kikutassa: ki a zenélő.
 Jó puha ágyból ime kikél ő.
 Halkan nyit ajtót, azon kikémlél,
 Kivül dereng a holdfényes éjjel.
 Suttogva hoz hirt az éneklőről:
 Az egy leányzó, ki gabnát öröl.
 Kövét forgatván kézi malomnak,
 Űzi boruját az unalomnak,
 S szaporáz munkát, dalolva hozzá,
 S mellé a zúgást a kő okozná.
 Meghatja e hír a jó Gellértet
 S dícséri a dalt, melyet nem ért meg:
 — Oh, fiam, Walther, áldott az ének,
 Mely hü segítség dolgos szegénynek!
 Bölcs mesterséggel még ez a nép itt
 Gépet nem szerkeszt, malmot nem épít,
 A kő nagy súlyát kezével hajtja,
 De szive gazdag, mert dalos ajka.
 Ime e lány sorsa éj-napon munka,
 S nehéz robotját el még sem unta,
 Jó kedvét hozzá a dal csinálja,

Ez a magyarság szimfóniája,
 A dal elhallgat, a derék lánynak
 Gellért és Walther jó éjt kívánnak.
 Bő ajándékkal tisztelik másnap,
 S tovább indulnak új utazásnak.

— — — — —
 Kiléncszer mult el száz év azóta,
 Hogy ott az éjben zengett a nóta, —
 S mi tovább zengjük világ fogytaig
 Az ős magyar nép szimfóniáit.

E költemény tárgya Szent Gellért legendájából való. A legenda szerint Szent Gellért és Walther utközben betértek pihenni egy házba. Különös ének ütötte meg fülüket. Megtudták később, hogy egy magyar leány őrlés közben énekelt. Nekünk különösen azért becses ez adat, mert itt, a Szent Gellért legendában kapunk először hírt *a magyar népdalról*.

Szülői értekezéslet az első osztályban

Amikor gyermekük betöltötte hatodik életévét, beirat-
 ták ide az iskolába azért, hogy nevelésének egy részét mi,
 tanítói vegyük át. És ezt itt jól hangsúlyozom, mi csak
 gyermekük nevelésének *egy részét* vehetjük át, mert a
 család — de különösen az édesanya — sohasem szűnik
 meg gyermeke nevelőjévé lenni. Az édesanyáé a gyermek,
 ő gondozza, bár egyre nagyobb szerep jut e munkában
 az édesapának is. A szülők nagy előnye a nevelő-hatás
 szempontjából az a szeretet, mellyel gyermekeik iránt vi-
 seltetnek. Ez igen sokszor megmondja nekik, mit kell
 tenniök. De sokszor éppen ez a szeretet az, amely a szülők
 nevelésmódját helytelen irányba tereli. A nagy szeretet
 a gyermeket nemcsak elkényezteti, de másnak láttatja,
 mint amilyen. A szeretet a hibákat nem látja, jelentékte-
 lennek tekinti, vagy éppen erényeknek tűnteti fel. /Az
 ilyen szülők rendesen csak akkor ébrednek mindennek
 tudatára, mikor már késő.

De éppen ilyen hiba a szülői szigor, a szeretet eltitko-
 lása is. A szülők kétségtelenül a legjobbat akarják. De a
 jót jól kell akarni. A gyermeket szeretni a legtermésze-
 tebb érzés, de a gyermeket okosan kell szeretni.

Most, hogy gyermeküket idehozták, az iskolába, —
 mint már mondtam, — gyermekük nevelésének egy ré-
 szét mi vesszük át, az iskola. Az iskola nemcsak a tanítás

helye, hanem egyuttal — sőt ma talán éppen s elsősorban — nevelő-intézet is s minden tanító egyuttal nevelője is a gyermekeknek.

A gyermekekre tehát ezentul két nevelő-hatás fog hatni; egyrészt az erősebb szülői, azután az iskolai nevelés. Ennek a kettőnek szoros együttműködésben kell maradnia, hiszen mindkettő egyet akar: a gyermek fejlesztését, kiművelését, hogy megszerezze mindazon ismereteket, amelyekre az életben szüksége lesz, de ezen felül lelkében istentisztelő, hazaszerető, szüleit, embertársait szerető derék, rendszerető, dolgos emberré, jó magyarrá válják.

Mikor az iskola ezt a roppant nagy feladatot magára vállalja, feltétlenül számít a szülők hathatós segítségére, mert enélkül fél munkát végezhet csak még a legjobb, legkiválóbb tanító is. Higyjék el a m. t. szülők, az iskola oly kedvező légkör gyermekük fejlődése számára, mely semmivel sem pótolható. Nagy előnye az, hogy itt a gyermek társas közösségben él, melynek nevelő hatása alkalmas arra, hogy a növendéket nemcsak egyéni hivatására, hanem embertársai iránt való feladataira is kellően előkészítse.

Miben látom én a szülői ház és az iskola együttműködését?

A legelső dolog a *rendszeretel*. A gyermek otthon rendszerint azt tehet, amit akar, szülei nem igen gördítenek ez elé akadályt. Itt, az iskolában mindez nem lehetséges. Vagy el lehet-e képzelni azt, hogy az egy osztályban lévő 60 gyermek mind azt teszi, amit akar? Itt az iskolában mindent pontosan megállapított terv szerint végzünk, ez pedig bizonyos foku rendet kíván: ezt kell megszoknia a gyermeknek is. Jól tudjuk, hogy a rendre való szoktatás egyik legnehezebb feladatunk, de éppen ezért kérjük e szempontból is a szülők hathatós segítségét.

Miben lehetnek a szülők a rendszeretel szempontjából a mi segítségünkre? Kezdjük talán ott, amikor reggel az iskolába küldik gyermeküket. Ellenőrizték a szülők, rendesen, tisztán, illően jön-e az iskolába, tehát megmosakodott-e, ruháját, cipőjét kitisztította-e, haját, körmét, stb. rendbehozta-e, megreggelizett-e, stb. De még ez sem elég, magával hozza-e mindazt az iskolába, amire itt szüksége lesz? Mert ha a gyermek ezt a rendszeretetet idejekorán, tehát már itt, az első osztályban megszokja, az vérvé válik, de sok későbbi bajnak, kellemetlenségnek vehetik elejét a szülők gyermekük részéről. A rendszeren szoktatott gyermek nem késik el soha, nem felejtí otthon sem az írkáját, sem a könyvét, mindig elkészíti azt a házi feladatot, amit éppen el kell készítenie, mindig megtartja azt, amire utasítást kapott. Ellenben az olyan gyermeket, aki ezt nem

sajátította el, vagyis rendetlen maradt, ezerféle baj éri, s az azután szomorú dolog, hogy az egyik baj rendszerint magával hozza a többi, a nagyobbakat is. Csak egy példát erre. A későn jövő tanuló rendszeren azért, hogy a büntetést elkerülje, különféle hazugsággal igyekszik magát mentetni. Ezzel vérévé válik a hazudozás, ennek azután az lesz a következménye, hogy nemcsak itt, az iskolában fog egyre jobban hazudni, hanem otthon, szüleinek is. Ime, mire vezet a rendszeret hiánya.

Rendet kell szoknia a gyermeknek ruházatában, iskolai dolgainak rendbentartásában, játékainak, idejének beosztásában, — egyszóval mindenben, amivel rendelkezik, feltétlenül rendet kell tartania.

A második dolog a *kötelességteljesítés*. Ennek is szinte vérré kell idővel válnia a gyermekben, mert rendszeret és kötelességtudás nélkül soha sem lesz ember a gyermekből, már tudniillik olyan ember, aki az életben boldogulni is fog. Ebben a nagy munkában is feltétlenül számítunk a m. t. szülők hathatós közreműködésére. Az iskolában bizonyos feladatokat kap a gyermek, amiket otthon el kell végeznie. Minden nap pontosan kell iskolába jönnie, hogy az együttes munkát minden idővesztés nélkül megkezdhessük. Vasár- és ünnepnapokon istentiszteletre megyünk, amelyen szintén minden tanulónak meg kell jelennie. Nagyon kérem itt a t. szülőket, ne igyekezzenek — még a saját kényelmük feláldozása miatt sem — elvonni gyermekeiket ebből a közös munkából. Szoktassák rá a gyermeket arra, hogy a kapott utasításoknak a tőlük telhető legjobban, legodaadóbban eleget kell tenniök. Áll ez a feladatok elkészítésére, az iskolában való pontos megjelenésre, mindenre, amire utasítást kaptak.

A harmadik, amivel segítségünkre lehet a szülői ház, a *személyes jó példa*. Ha a gyermek azt látja, hogy szülői is tisztelik az iskola munkáját, ha észreveszi, hogy szülei mindenben segítségére akarnak lenni az iskola néhez nevelő-oktató munkájának, ha látja a gyermek azt, hogy szülei is komolyan veszik mindazt, amit a gyermektől az iskolában megkívánunk, akkor lesz igazán eredményes közös nevelőmunkánk, aminek hasznát elsősorban a saját gyermekük fogja venni.

Azért hangsúlyozom ezt a személyes jó példaadást, mert, sajnos, hosszú pályámon éppen ez ellen vétettek legtöbbször a m. t. szülők. Hogyan? Sokféleképpen. Talán így: a gyermek azzal ment haza az iskolából, hogy délután is be kell menni az iskolába, mert kirándulás lesz. A szülők erre nem számítva, már más dolgot akartak végezni, például látogatóba akartak menni a gyermekkel. Erre kijelentik a gyermeknek, hogy te nem mégy, majd

mondunk valamit a tanítódnak. Mit gondolnak a m. t. szülők, helyesen jártak-e el az ilyen szülők a saját gyermekükkel szemben? Nem bizony, százszor nem: a saját gyermekük megrontói lettek ezzel! Mert a gyermek — aki előtt eleinte valami nagy, szent dolog volt az iskola, feltétlenül tekintély a tanító, most rájön arra, hogy azt félre is lehet vezetni, nem feltétlenül szükséges utasításainak eleget tenni, és — adandó alkalommal már nemcsak szülői utasítására vagy segítségével, hanem a saját kényelme érdekében is megteszi ugyanezt — még hozzá nemcsak mindig az iskolával, hanem — akiktől tanulta, — a saját szüleivel szemben is. Például milyen megkönyebbülést jelent az az így szoktatott tanulóra, ha az iskolában valamiből nem tudott megfelelni, vagy valamilyen mulasztásáért büntetést kapott, s azt otthon, a szülei előtt egyszerűen letagadja. Máskor a tanítóra fog mindent — régi szokás szerint, s a szülők neki adnak igazat s együttesen, közös erővel szidják — megkérdőzetlenül a tanítót. Itt ugyanaz az eset áll elő, mint az előbb. Ha a szülők segítségére vannak gyermeküknek abban, hogy a saját kényelme vagy mentetegetése érdekében másokban fogja a hibát látni, akkor először is megnehezítik a tanító nevelő munkáját, amit a saját gyermekük fog legjobban megérezni, de másodszor a gyermek mindazt, amivel a tanítóval, az iskolával szemben sikert ért el, előbb-utóbb a saját szüleivel szemben is kipróbálja!

Ezek lettek volna azok a legfontosabb kívánnivalók, amikre a m. t. szülők figyelmét fel akartam hívni azon alkalomból, hogy első ízben jelentek meg iskolánk szülői értekezletén. Kérek azonban mást is. Tekintsék gyermekükön át második otthonuknak ez iskolát, legyenek segítségünkre gyermekük nevelésében s bármi legyen az, amit nekünk tudomásunkra akarnak hozni, vagy érdeklődni szeretnének gyermekükről, keressenek fel minél sürűbben, hogy együttműködve, közös erővel érjük el a nagy célt: gyermekeiknek istenfélő, hazafias, szüleit, embertársait szerető, derék, munkás, szorgalmas emberre, magyarrá való nevelését!

Halász Mátyás.

Ismeretterjesztő előadások

A lengyel—magyar barátság

Alig mutat fel a történelem még két nemzetet, amely olyan szoros összeköttetésben lett volna egymással, mint a magyar és lengyel.

Mindkét nemzet országalkotó kialakulása a IX. századra esik nemzeti uralkodóik, itt az Árpádok, ott a Piasztok alatt. A kereszténység felvétele is egyidőben történik és terjed el mindkét országban: a X. század második felében. A monda szerint egyszerre kérnek a sógorok, Szent István és Boleszláv lengyel fejedelem koronát II. Szilveszter pápától térítői buzgalmuk elismeréséül. E két hatalmas és vitéz, erélyes és igen kiváló uralkodó egyidőben adja meg a két országnak évszázadokra szóló szervezetét.

Mindkét ország, Kelet és Nyugat határán, egyformán szenved úgy a nyugati német támadásoktól, mint a keleti betörésektől és tatárjárástól.

Az Árpádok és a régi Piasztok szoros rokoni kapcsolatban állottak, kilenc ízben házasodtak össze, de gyakori volt ez a főnemeselek, sőt a köznemeselek körében is mindkét részlől.

Az Anjouk alatt is fennállott ez a rokonság, hiszen Károly Róbert magyar király Lokietek Ulászló lengyel király leányát, Erzsébetet vette feleségül. Nagy Lajos pedig tíz évig magyar király létére Lengyelország királya is volt egy személyben. Halála után leánya, Hedvig került a lengyel trónra, aki a litvánok megtérítése érdekében áldozta fel életét és lett a lengyelek Szent Hedvigje.

Egy emberöltő sem mulik el Nagy Lajos halála után, a magyar és lengyel korona újra egy fejen ékeskedik: I. Ulászlón, hogy együtt hulljon le mindkettő a várnai csatában 1444-

Az igazságos Mátyás király 33 éves dicső uralkodása után a Jagelló-házból származó II. Ulászló és fia: II. Lajos királyok alatt Magyarország a pártharcok színtere lett, amely azután a szörnyű mohácsi csatavesztéshez, majd az ország háromrésze darabolásához vezetett.

ben. Zápolyi János a lengyel királyleányt, Izabellát vette nőül.

Ennek a 600 éves szoros kapcsolatnak következménye volt, hogy amikor a lengyel Jagelló család kihalt, a lengyel nemzet választása Báthory Istvánra, Erdély vitéz fejedelmére esett.

Ebben a szomorú korban, 1533 szeptember 24-én született somlyai Báthory István. Az ősrégi Gutkeled nemzetségből származó Báthory-család a szatmármegyei Bátor községből vette nevét, ahol birtokai voltak.

Hat testvér között nőtt fel István, a legfiatalabb fiú, kétségtelenül családjának legkiválóbb tagja. Szülei, akik vallásos

és istenfélő életet éltek, az akkori nagyhirű páduai egyetemre küldték fiukat, aki tanulmányai befejezése után I. Ferdinánd magyar király udvarába került, mint annak nemes apródja. Hazatérve Szatmár és biharmegyei birtokára, előbb Zápolyai udvarában teljesít szolgálatot, majd 6 évi lengyelországi tartózkodás után részt vesz János és Miksa háborúban, ahol vitézségével és személyes bátorságával tűnik ki. Többször megsebesülve harcolja végig az ütközetet. A speyeri szerződés megkötése után, amelyben János Zsigmond lemondott Erdélyről a király számára, Miksa király Békés Gáspárt küldte ki Erdélybe. A szután azonban Báthory István pártjára állt, akit így választottak meg az erdélyi vajdaságra, a székelyek ispánságára és a Magyarországtól Erdélyhez kapcsolt részek birtoklására.

Báthory István 5 esztendeig volt Erdély vajdája s folytatva Fráter György módszerét, elismerte a török uralmát és hűbéruraságát, de ugyanakkor titkon Miksa királynak is hűséget fogadott. A töröknek az évi 10.000 arany hűbérdíjat mindig azzal küldte el, hogy újból és újból elismerte a török fennhatóságát Erdély fölött. Erdélyt így békében hagyta mindkét császár s meglegedett Báthory hűségével.

Lengyelország 1572-ben érte el legnagyobb kiterjedését, utolsó Jagelló királya halálával azonban Lengyelországban is felütötte fejét a pártoskodás. Végre 1575-ben, Lengyelország fővárosában, Varsóban Erdély urát, Báthory Istvánt választották meg Lengyelország királyává. Tíz évig uralkodott Lengyelország fölött, de mindvégig megmaradt hűségesen magyarnak. Nemcsak, hogy urak és nemesek százait, hanem közkatonák, székelyek ezreit fogadta szolgálatába, s velük harcolta végig nagy orosz hadjáratait, melyekben Rettenetes Iván orosz cártól Polockot és Kurlandot foglalta el a lengyelek számára. Minden lengyel gondja mellett is folyton a magyarság sorsán töprengett. Jól tudta, hogy Erdély önmagában nem lehet létformája a magyarságnak, a magyar sors nem kényszeríthető be Erdély szűk kereteibe, melyeket különben is akkor tör szét a szultán, mikor akarja. A törökkel — szívből sohasem akart szövetségni, de attól segítséget kérni vagy várni sem. Ezért örült a lengyel-magyar kapcsolatnak, mivel tudta, ha e két országot egyesíteni tudná a török ellen, azt könnyűszerrel kiűzhetné Európából. Élete utolsó éveit teljesen a török hadjárat, a szultán Európából való kiűzésének hatalmas terve foglalta el. Családi papjával, Possevinó jezsuita atyával tervet dolgoztat ki a török kiűzésére és tervét a pápának is bemutatta. Sajnos, korán bekövetkezett halála miatt e tervét már nem valósíthatta meg. De nemcsak mint katona vitéz, mint hadvezér kiváló, a tudomány és művészetek terén is örök emléket állított magának. Ő alapította meg a vilnoi egyetemet, ahol emlékét máig a legnagyobb tisztelettel őrzik. Teste a krakói királyi palota székesegyházának sirboltjában nyugszik.

Róla mondotta a lengyel feltámadás apostola, Pilsudszky a következőket:

Báthory István, az osztrákok és törökök által elnyomott magyar haza szülötte, ki már zsenge gyermekségében a szabadságért és a magyar föld egységesítéséért vívott harcokban edződött, akinek legforróbb vágya hazája hatalmának és hírnevének növelése volt, hitt Lengyelország és Magyarország sorának közösségében és bátran, határozottan, minden akadályt legázolva elfogadta a neki felajánlott koronát. Benne nagy ember foglalta el Lengyelország trónját, aki mintha csak azért született volna, hogy nagy vezér, hatalmas uralkodó váljék belőle. Hű fia maradt magyar hazájának, de utolsó lehelletéig őre maradt a becsületnek, harcosa a kereszténységnek, egyik legnagyobb királya Lengyelhonnak, mintha nem is idegen fejedelem, hanem utolsó csepp véreig a nagy Jagellók ivadéka lett volna.

Elsősorban hadvezéri képességei és nagy hadi sikerei által vált tiszteltté. A római pápa őt, mint a kereszténység védelmezőjét, a dorparti és livlandi litvánok megtérítőjét és a wenedi püspökség megalapítóját, diszkarddal tüntette ki.

De nagy volt Báthory István mint országszervező is. Bölcs és erőskezű uralkodó volt, aki úgy Erdélyt, mint Lengyelországot is békés élethez és fejlődéshez juttatta. Tekintélyt és tiszteletet tudott teremteni magának bátor fellépésével, őszinte beszédével és bölcseségével. Nem hiába tekintette őt példaképének a legnagyobb lengyel hazafi, az új Lengyelország feltámasztója: Pilsudszky marsall.

De Báthory István halálával sem szűnt meg ez a kapcsolat a magyar és lengyel nemzet között. A három nagyhatalom — orosz, porosz és osztrák — között felosztott Lengyelország bujdosó fiainak mi adtunk hajlékot, mint ahogy ők fogadták be a mi bujdosó nagy fejedelmünket, II. Rákóczi Ferencet. És amikor a magyarság 1848-ban élet-halálharcát vívta szabadságáért, ott találtuk újra a lengyel szabadsághősöket a magyar lobogó alatt. Vagy ki felejtene el Bem-apó legendás nevét és nagy szeretetét a mi Petőfink iránt? Alig kezdődött meg a világ legnagyobb drámája, a világháború, már ismét ott láttuk a lengyel légionistákat soraink között, élükön egy elszánt, vakmerő és szenvedélyes lelkű lengyellel, Pilsudszkyval, akinek lelkében már ekkor ott élt, ragyogott a felszabadított, poraiból újraélesztett Lengyelország! És végre sikerült! 123 évi rabság után újra feltámadt Lengyelország s ma nagyobb, hatalmasabb, mint volt valaha, mert 33 millió lakosa nagyobb területen él, mint a történelmi Magyarország! Ime, mire képes a kitartó, rendithetetlen akarat, az el nem alvó hazaszeretet s a törhetetlen hit! Most reánk vert korbáccsal a kegyetlen sors! Lehet, hogy bűneinkért kell vezekelnünk, lehet, hogy nagyobb volt a büntetés, mint amit érdemeltünk, de mindenesetre hinnünk kell

abban, hogy „Nincs még veszve Magyarország!”

Ime, mily szorosan összekapcsolódott a történelem folyamán a két nemzet sorsa. Nem véletlen tehát, ha akkor, amikor a lengyelek hazáját háromszor, sőt negyedszer végleg felosztották, egész Európában egyetlen nemzet mert nyíltan és férfiasan pártjára állni s a lengyeleken elkövetett igazságtalanságot a világ ítélőszéke elé kiáltani: Magyarország.

Hazánk a XVI. és XVII. században volt darabokra tépve, három részre szaggatva, Lengyelországot a XVIII. és XIX. század térképén keresnők hiába, mert eltörölték róla. Ám mind a két nemzetben törhetetlen volt a hit, hogy nekünk, — magyaroknak és lengyeleknek — történelmi hivatásunk van itt, Nyugat és Kelet nagy találkozásán, a kereszténység és a nyugati kultúra közvetítésében. Vitéz, erkölcsös nép mind a kettő, beékelve idegen népfajok közé, amelyek minden évszázadban romlásunkra törtek. A lengyel mezőkön és a Kárpátok által koszorúzott Dunamedencében forgandó szerencsével, de mindenkor hősiessé módon állottunk meg a zajgó népözönben. Trónviszályok, belső elnyomások rettenetes áldozatokat követeltek mind a lengyelektől, mind a magyaroktól. Mig a boldog Nyugat békésen fejlődött, mi folyton véreztünk és nemcsak önmagunkért, hanem Európáért.

Lengyelország és Magyarország számára egyaránt tragédia és szerencsétlenség volt, hogy Báthory István csak 10 évig uralkodott a lengyel trónon és nem juthatott ideje Lengyelország átépítésére, Magyarország egyesítésére, sem pedig a nagyhatalom megalkotására, amelynek döntő szava lehetett volna Közép-Európában!

Karddal szerzett honunkat a kereszt szellemével tartottuk meg ezer év óta. A keresztény hit ereje adott mindkét népnek erkölcsi erőt és kitartó türelmet a legnagyobb csapások elviselésére is. Nemzeti erőnyeink és hibáink sok tekintetben hasonlóak. A lengyel hazát széttéphették, eltörülhették a föld színéről, nem pusztult bele, mert belerajzolódott az a lengyel szívekbe. Magyarországot feldarabolhatták, de ha tanulunk a lengyelektől és mi is odarajzoljuk be az ezeréves Szentistváni Magyarországot, ahonnan nem tépheti ki senki, a szívünkbe, ha mi is úgy tudunk majd égni, lángolni minden hitünkkel, cselekedetünkkel a magyar igazságért, mint a lengyelek, akkor hinnünk kell és hinnünk lehet azt, hogy a népek és nemzetek hatalmas és igazságos Istene, aki Lengyelországot ővezte fénnel és dicső karával, megvédte a számtalan veszélyben, meg fogja áldani a magyart is, aki megbűnhődte már a multat és jövődőt és most is rendületlenül hiven hisz Magyarország feltámadásában!

Boruljunk oda most gondolatban mi is a szép lengyel himnusz könyörgésével az Isten elé s mondjuk: Szent oltárodnál térdrehullva kérünk: régi szép hazánkat, ó, add vissza nekünk..

A Magyar-medence földrajza

(Tájegységekben)

című mű, amely egyedülálló a szakirodalomban, mivel nemcsak az egész Magyarország részletes és tájegységenként való ismertetését adja, hanem mert az egyes tájegységek leírásánál sorraveszi azok domborzati-, időjárási- (éghajlati), vízrajzi-, növény-, állat- és ásványvilágának, gazdasági életének (őstermelés, ipar, kereskedelem, forgalom, közlekedés), települési- (építkezési, néprajzi) viszonyait, lakosságát és közgazdasági jellegzetességeit is felöleli. Hasznos példákat ad az ismeretek alkalmazására s az egész feldolgozást a legujabb földrajz-tanítási módszeres eljárásában — térképvázlatok, rajzok, a legegyszerűbb grafikus ábrázolások, a tanulók öntevékenységeinek felhasználása, homokasztal stb. — mutatjuk be.

Ez a mű több mint vezérkönyv, mert nem köti meg a tanító kezét, hanem a példák és felhasználható alkalmazások egész sorát mutatja be, amelyből mindenki azt választhatja, amit egyéniségének, a tanulók értelmi fokának és a környezetnek legmegfelelőbbnek talál.

Ára előfizetőinknek 3.— pengő (portó 20 fillér), bolti ára 6.— pengő.

Minden előfizetőnk

az alant felsorolt könyveket mélyen leszállított árban kapja:

BESZÉD- ÉS ÉRTELEMGYAKORLATI MINTATANÍTÁSOK	
tekintettel az értelmi és akaratú nevelésre (60 mintatanítás) 300 oldal	P 1.50
EGÉSZSÉGTANI MINTATANÍTÁSOK (50 mintatanítás)	P 1.10
MAGYAR MEDENCE	P 1.—
NÉPMŰVELŐDÉSI ELŐADÁSSOROZAT I., II., III. (170 előadásra.) 536 oldal. A három kötet csak	P 3.20
ELŐSZÖR IGAZSÁG, AZUTÁN BÉKE, 340 oldal	P 1.50
MAGYARSÁG TÖRTÉNETE I. rész: Ősidőktől a mohácsi vészig	P 4.—
MAGYARSÁG TÖRTÉNETE II. rész: Mohácsi vésztől napjainkig. (A két kötet 800 oldal, térképekkel és grafikonokkal)	P 4.—

Elemi Iskolai Értesítő könyvecske

100 darabonként 12.— pengő.

100 darabon aluli rendelésnél a portót felszámítjuk.